

Jaarverslag 2009

Nieuw Land

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Nieuw Land + Museum	4
Vaste presentaties.....	4
Tijdelijke tentoonstellingen	5
Herinrichting.....	7
Projecten.....	7
Marketing en communicatie.....	7
Publieksactiviteiten.....	8
Educatie.....	10
Websites	13
Nieuw Land + Archief	14
Partners.....	14
Depots.....	14
Bedrijfssysteem versie 2.0.....	15
Acquisitie	15
Toegankelijk maken van de collecties.....	18
Conservering en restauratie	19
Digitalisering	19
Metamorfoze.....	19
Bruiklenen.....	19
Omroep Flevoland Radio.....	20
Voorouderspreekuur	21
Lidmaatschappen	21
Nieuw land + Studiecentrum	22
Onderzoek.....	22
Geschiedenis van de landbouwkundige onderzoeksinstituten.....	22
Wetenschappelijke + voor onderzoek	22
IFMAF (International Fieldschool for Maritime Archaeology Flevoland).....	28
Archeologisch onderzoek.....	30
Historisch Onderzoek	31
SAMF	31
Historische Informatiepunten.....	32
Han Lammers Leerstoel + International New Town Institute (INTI).....	32
Heemschut Flevoland en Monumentenbeleid.....	32
Genootschap Flevo.....	33
Advisering en onderzoeksbegeleiding	34
Provinciaal museumconsulentschap	34
Interviews met medewerkers	34
Voordrachten van medewerkers	34
Publicaties van medewerkers	35
Lidmaatschappen	35
Organisatie.....	37
Medewerkers	37
Congressen, cursussen en studiedagen.....	38
Bestuur	41
Medezeggenschap 2009.....	42
Financieel Jaarverslag	44
Exploitatierkening over 2009	45
Partners en subsidiegevers.....	46

Voorwoord

Professionalisering, ontwikkeling, kennistoename, herinrichting en groei: het zijn termen die van toepassing zijn op de activiteiten van Nieuw Land in 2009.

Aan de professionalisering is onder andere invulling gegeven door met de gehele staf van Nieuw Land een Hostmanship-traject te doorlopen. Het versterken van het gevoel bij gasten om welkom te zijn in Nieuw Land stond daarin centraal. Het leverde een gezamenlijk geformuleerde missie op: bezoekers actief verleiden om met andere ogen naar Flevoland te kijken. In het traject is bevestigd dat iedere individuele medewerker, ongeacht zijn of haar functie binnen Nieuw Land, een bijdrage moet en kan leveren aan deze missie.

De ontwikkeling is bijvoorbeeld te zien aan de manier waarop Nieuw Land zijn collecties en archieven toegankelijk heeft gemaakt door middel van digitalisering en presentatie via de website Flevolands Geheugen. De kennistoename is een direct resultaat van het (wetenschappelijk) onderzoek dat bij Nieuw Land wordt uitgevoerd. Zo werden de *Polderatlas* en het boek '*Hollandse Polders*' met hulp van Nieuw Land gepubliceerd en interviews met sleutelfiguren rond de ontwikkeling van Flevoland vastgelegd.

In het museum is een start gemaakt met de herinrichting, zodat de diverse thema's met betrekking tot het Zuiderzeeproject, de inpoldering en de ontwikkeling van Flevoland beter tot hun recht komen en er meer ruimte is voor tijdelijke presentaties.

De groei toont zich in het aantal bezoekers dat Nieuw Land mocht verwelkomen: 32.615. Nooit eerder sinds de start van Nieuw Land in 2005 kwamen zoveel geregistreerde bezoekers langs de kassa. De financiën van Nieuw Land zijn op orde. Een groot deel van de inkomsten ligt vast in structurele uitgaven, waarbij met name de beheerskosten van het gebouw groot zijn. Dat laat jammer genoeg maar een beperkt budget over voor projecten en activiteiten gericht op het publiek.

2009 is dus een goed jaar voor Nieuw Land geweest. Dat is te merken aan de reacties van de bezoekers die in toenemende mate tevreden zijn over het aanbod. Vooral gezinnen met kinderen weten het centrum steeds beter te vinden. In de provincie heeft Nieuw Land hard gewerkt om zich als breed erfgoedcentrum te profileren, waarin museum, archief en studiecetrum zich verenigen en steunfuncties op het gebied van archeologie, monumentenzorg, educatie, museale ondersteuning en archiefinspectie hun basis hebben. Overheden en collega-instellingen herkennen de verschillende rollen van Nieuw Land steeds beter, hetgeen de samenwerking verbetert.

Arjan Agema, directeur

Nieuw Land + Museum

Vaste presentaties

Tentoonstelling in de Poldertoren in Emmeloord, sinds 20 juni 2009

De Poldertoren is sinds heugenis h t herkenningspunt van Emmeloord. En dat is, naast de functie van watertoren, ook precies wat men wilde bereiken met de ruim 65 meter hoge toren. De toren zou een punt van blijvende herkenning zijn, een baken, zichtbaar in de hele polder en symbool voor de eenheid van de poldergemeenschap. Na een ingrijpende verbouwing heeft de toren nu een multifunctioneel karakter gekregen. Op 20 juni werd, met de officiële heropening, het 50-jarig bestaan van de toren gevierd.

Een dependance van Nieuw Land, op de eerste verdieping van de toren en de daarbij behorende entresol, geeft de geschiedenis van de Noordoostpolder op levendige wijze weer. De drooglegging, de arbeiderskampen, het dorpenpatroon en de samenlevingsopbouw; het is een kleine greep van thema's die aan bod komen in de Poldertoren. De presentatie is toegankelijk tijdens de openingstijden van de VVV Noordoostpolder. Naast de presentatie heeft Nieuw Land ook de gids '15 stappen rond de Poldertoren' uitgebracht, een cultuurhistorische wandelgids door Emmeloord. Deze is te koop bij o.a. de VVV Noordoostpolder, boekhandel Marsman in Emmeloord, Museum Schokland en de museumwinkel van Nieuw Land.

'Vergane Schepen', sinds 22 juni 2009

Deze tentoonstelling toont modellen van schepen die ooit de Zuiderzee bevoeren en bijzondere stukken uit de archieven van Nieuw Land en is te zien in een authentieke schokbetonschuur uit de Noordoostpolder, een monument van de wederopbouw en een bijzonder stuk jong industrieel erfgoed.

In het kader van de opening van deze tentoonstelling werden er verschillende activiteiten georganiseerd, zoals lezingen, films, documentaires en rondleidingen.

Op de website www.verganeschepen.nl, een samenwerking tussen Nieuw Land en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, is er meer informatie te vinden over de scheepswrakken die zijn aangetroffen in de bodem van dit unieke stuk Nederland.

'Canon van Flevoland', sinds oktober 2009

Nieuw Land heeft de zestien onderwerpen uit de Canon van Flevoland, in samenwerking met enkele docenten, uitgewerkt in twee nieuwe museumlessen voor het basis- en het voortgezet onderwijs. In het museum zijn opvallende kwartetkaarten opgehangen die samengesteld zijn uit de geschiedenis van Flevoland. Leerlingen spelen hiermee een kwartetspel. Ook kunnen zij online hun eigen kwartetspel maken.

Tijdelijke tentoonstellingen

Bij het samenstellen van de tentoonstellingen wordt zoveel mogelijk gebruikgemaakt van eigen collecties.

Veranderende ruimte. Kaarten van het Zuiderzeeproject en Flevoland (t/m 18 januari 2009).

Een expositie van kaarten uit eigen collecties en van de Provincie Flevoland, naar aanleiding van het verschijnen van de atlas 'Veranderende ruimte. Kaarten van het Zuiderzeeproject en Flevoland'.

'Wie wat bewaart, beleeft wat', van 4 december 2008 t/m 29 maart 2009

Op 3 december 2008 opende de nieuwe Commissaris van de Koningin in Flevoland en Sinterklaas deze gezinstentoonstelling. Deze tentoonstelling richtte zich op een interactieve manier op gezinnen met kinderen. Het randprogramma bestond uit een reeks workshops voor gezinnen. Specifieke verkoopartikelen en een kleine expositie van diverse papierkunstenaars waren in de winkel van Nieuw Land te zien.

'Schokland Werelderfgoed', van 28 april t/m 16 augustus 2009

Met 'Schokland Werelderfgoed' bracht Nieuw Land de aangrijpende geschiedenis van het voormalige eiland in kaart met historische foto's en voorwerpen. Bezoekers konden hun strijd tegen het water en de armoede ervaren. Daarnaast was er ook een beknopte presentatie over de overige Werelderfgoedplaatsen in Nederland. Tijdens de meivakantie stonden de activiteiten in het teken van 'Schokland Werelderfgoed'.

'Ridders, Rovers en Rouwdouwers', van 28 september 2009 t/m 28 februari 2010

Met de nieuwe tentoonstelling Ridders, Rovers en Rouwdouwers ging Nieuw Land terug naar de late Middeleeuwen in Kuinre. Centraal stond het verhaal van de heren van Kuinre, de illustere heren die van de twaalfde tot de veertiende eeuw op kastelen aan de kust van de Zuiderzee leefden.

In de tentoonstelling konden bezoekers ontdekken hoe de ridders woonden, wat ze deden, wat ze aten en wie ze zoal tegenkwamen. Kinderen gingen op ontdekkingsreis in de spannende burcht. Daarnaast kwam men meer te weten over de opgravingen bij Kuinre in de Schatkamer. Daar presenteerde Nieuw Land voor het eerst een groot aantal originele archeologische voorwerpen en de resultaten van de opgravingen van de Kuinder burchten.

'Land en water op papier. Kunstzinnige verbeeldingen', van 30 januari t/m 24 mei 2009

In de Schatkamer werden papieren kunstwerken met motieven als stormvloed, kusten, dijkbouw, ontginning, polderlandschap en visserij tentoongesteld. De geëxposeerde werken waren van kunstenaars als G. Dekkers, P. Dorleijn, J.H.C. Goffin, J.H. van Mastenbroek, H.J. Rotgans, J. Stellingwerf en W. Vaarzon Morel jr.

Tussen de stukken, waaruit de collecties van Nieuw Land zijn opgebouwd, bevonden zich een aantal papieren informatiedragers dat ook vanuit een kunstzinnig oogpunt waardevol is, waaronder tekeningen, aquarellen, grafiek en foto's betrekking hebbende op het thema 'Land en water'. Naar aanleiding van de expositie 'Wie wat bewaart, beleeft wat'.

'Van kraplap tot klepbroek', van 30 mei t/m 13 september 2009

In deze tentoonstelling waren recente foto's van Spakenburgse vrouwen, poppen en oude prenten met traditionele streekkledij te zien. Voor het eerst liet Nieuw Land uit eigen collecties afbeeldingen en objecten zien waarbij klederdracht een grote rol speelt. Nieuw Land droeg hiermee bij aan het nationale 'Jaar van de Tradities'.

Blikvangers van de tentoonstelling waren de foto's van Bert Verhoeff die in de collectie van Nieuw Land zijn opgenomen. Zij lieten zien hoe draagsters van de Spakenburgse klederdracht traditie combineren met het moderne leven.

Een centrale plaats in de tentoonstelling werd ingenomen door de miniatuur klederdrachtpoppen die gemaakt zijn door de poppenmaakster mevrouw G.M. Klok-Muntjewerf uit Epe. Ook interessant waren de prenten die Valentijn Bing en Jan Braet von Überfeldt in 1857 in afleveringen publiceerden. Hun verzameling wordt beschouwd als de 'bijbel' van de negentiende-eeuwse plattelandskleding.

Afgebeeld zijn onder meer klederdrachten uit Urk, Schokland, Marken en Volendam.

Kleine exposities

- + *Toekomstvisies Samenwerking Markermeer* van 8 maart t/m 7 juni 2009;
- + In de hal werd onder de titel *Tijd* een kleine expositie van stukken uit de collecties van Nieuw Land getoond (22 juli t/m 16 augustus) naar aanleiding van het Uitgastfestival, dat op 16 augustus plaatsvond in Natuurpark Lelystad);
- + Model van '*Exposure*' van A. Gormley van 24 september 2009 t/m 20 januari 2010;
- + Kunstwerken van Menja Weide van 27 oktober 2009 t/m 4 januari 2010.

Vitrine-exposities in het Studiecentrum

Sinds begin april 2007 staat in het Studiecentrum een grote vitrine waarin rond wisselende thema's voor de duur van zes tot acht weken stukken worden getoond die de variatie van de collecties in beeld brengt. Deze mini-exposities bieden de gelegenheid om aansluitend op grotere evenementen en exposities de aandacht te vragen voor kleinoden uit de collecties van Nieuw Land.

In 2009 vonden de volgende exposities plaats:

- + Oud Urk (november 2008-januari 2009). Afbeeldingen en documentatie over klederdrachten en woningen in Urk, naar aanleiding van de bruikleen van een klederdrachtprent uit de collectie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap.
- + Papierschade (januari-maart 2009). Stukken met allerlei soort schades, naar aanleiding van de expositie 'Wie wat bewaart, beleeft wat'.
- + Herdenken en eten (april-juni 2009). Menukaarten en andere stukken behorende bij feestelijke maaltijden.
- + De Zuiderzeewet van 1918 (juni-augustus 2009). De wettekst en aanverwante documenten.
- + Spelen met erfgoed (augustus-oktober 2009). Spellen die verband houden met de Flevolandse cultuurhistorie.
- + Oorlog & Vrede (oktober- november 2009). Modellen van vliegtuigen uit de Tweede Wereldoorlog, in bruikleen van het Aviodrome te Lelystad, naar aanleiding van de Archiefendag en de Week van de Geschiedenis.
- + Een tevreden roker is geen onruststoker. Tabakspijpen uit Flevolandse bodem (december 2009-februari 2010). Een keuze uit de pijpenkoppen bewaard in Nieuw Land, het provinciaal depot voor bodemvondsten.

Herinrichting

In het museum is een start gemaakt met de herinrichting, zodat de diverse thema's met betrekking tot het Zuiderzeeproject, de inpoldering en de ontwikkeling van Flevoland beter tot hun recht komen en er meer ruimte is voor tijdelijke presentaties.

Projecten

Veldacademie Schokland

Nieuw Land is partner van de Veldacademie Schokland, een initiatief van Het Flevo-landschap.

De Veldacademie laat bezoekers op verschillende manieren kennismaken met het thema 'leven met het water' en wat dat betekent voor Nederland en Flevoland in het bijzonder.

De activiteiten van de Veldacademie vinden op locatie plaats. Dus altijd op of rond Schokland.

Digitaal routesysteem

Nieuw Land is partner bij het pilotproject 'Provinciaal toeristisch digitaal routesysteem'.

Een project in Flevoland waarbij navigatie fiets- en autoroutes ontwikkeld worden, gekoppeld met toeristische informatie. Het doel van het project is om het recreatieve fietsen en rijden te combineren met beleving en toeristen en recreanten aan te zetten tot een toeristisch bedrijfsbezoek en/of een langer verblijf en hogere bestedingen in Flevoland.

NORT Flevoland is de trekker en coördinator van dit pilotproject. Dit project zal na verwachting in mei 2010 gelanceerd worden.

'Gezocht: Persmusket!'

Vanuit het Fonds voor Cultuurparticipatie startte Nieuw Land een project in het kader van volkscultuur. 'Gezocht: Persmusket' heet het project dat jonge Flevolandse (10-15 jaar) moet opleiden tot journalist met als doel verhalen uit en over Flevoland te genereren.

Aanvankelijk werden de pijlen gericht op losse deelnemers. Hoewel de opgave van deelnemers via het actief flyeren bemoedigend was, bleek de uiteindelijke opkomst ver beneden de verwachting.

Daarna zijn met name scholen benaderd. De hele organisatie rondom dit project was intensief.

Bijna 110 jonge deelnemers – in groepsverband of in klassenverband – hebben ruim 80 interviews toegevoegd op de verhalensite van Nieuw Land www.flevolandsgeheugen.nl. Drie deelnemers wonnen een i-pod voor hun opvallende interviews.

Marketing en communicatie

Alle verrichte marketing- en communicatiewerkzaamheden zijn dit jaar opnieuw in het teken van het vergroten van de naamsbekendheid van Nieuw Land.

Deze werkzaamheden bestonden o.a. uit:

- + het schrijven van persberichten voor tentoonstellingen, archeologische spreekuren, lezingen, vakantieactiviteiten en andere activiteiten zoals het Museumweekend en de Week van de Geschiedenis;
- + het organiseren van openingen voor tentoonstellingen en de randprogramma's;
- + het organiseren van speciale activiteiten voor schoolvakanties;
- + het verzorgen van promotionele acties t.b.v. het genereren van free publicity;

- + mediapartnership met de Flevopost;
- + maken en in uitvoering brengen van marketingplannen voor zaalverhuur en touroperators.

Nieuw is dat er in 2009 een gerichte werkgroep is opgericht voor educatiemarketing. Nieuw Land produceert lesprogramma's bij tijdelijke tentoonstellingen en heeft het complete aanbod van lesprogramma's bij de vaste tentoonstellingen doorgenomen en vernieuwd. In 2009 is er specifiek (basis)beleid voor het promoten van dit aanbod vastgesteld en uitgevoerd. In 2009 is er onderzocht wat de beste manieren zijn om het onderwijs te bereiken.

Deelname aan regionale evenementen

Om de naamsbekendheid uit te breiden werd niet alleen door communicatie, maar ook steeds meer door middel van aanwezigheid deelgenomen aan evenementen in Flevoland als:

- + Sailwolde
- + Stoom- en Energiefestival
- + Bataviadagen

E-nieuwsbrief

In 2009 zijn er zes e-nieuwsbrieven naar het relatiebestand gestuurd.

Nieuw Land op sociale media

Nieuw Land heeft in 2009 een start gemaakt met e-communicatie en het gebruik van sociale media. Naast het eigen YouToube kanaal zijn er ook accounts aangemaakt bij Twitter en LinkedIn.

Samenwerking Stichting Batavia Promotie

Onder de naam Stichting Batavia Promotie wordt er op marketinggebied met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, NAUPAR, Bataviastad Outlet en Bataviawerf intensief samengewerkt.

Publieksonderzoek

Deelname aan MuseumMonitor van TNS-Nipo.

Publieksactiviteiten

Lezingencylus

- + 4 januari: Geralda Jurriaans-Helle, conservator van het Allard Pierson Museum uit Amsterdam.
- + 10 februari: Jan Bieleman, landbouwhistoricus.
- + 10 maart: Janien Kemp, Stadsarchief Amsterdam.
- + 14 april: Rob van Dorland, klimaatdeskundige.
- + 22 september: Cornelis Lelylezing.
- + 13 oktober: Han Lorzing, landschaparchitect.
- + 10 november: Olav Cox, wereldreiziger.

'Museumweekend' op 4 en 5 april

Het gratis toegankelijke 'Museumweekend' volgde het landelijke thema 'Verleiding' met een wedstrijd taart versieren, gratis popcorn, muziek en activiteiten. Veel mensen maakten op deze wijze kennis met het erfgoed van Flevoland.

Concert Jazzband Trio Joep Blom op 13 april

Tijdens dit gebiedsevenement, in samenwerking met Batavia Stad, de Bataviawerf, Nieuw Land, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Naupar, speelde in de centrale hal van Nieuw Land een jazzband.

Docentendag op 15 april

Op 15 april werd een docentendag georganiseerd. Nieuw Land heeft het onderwijzend personeel op deze dag geïnformeerd over het educatieve aanbod. Centraal stond de Canon van Flevoland die onder leiding van professor Gerard Rooijackers werd geïntroduceerd. Trainingen van bestaande cultuurcoördinatoren o.l.v. de Pabo zijn eveneens in Nieuw Land gehouden. Nieuw Land is daar actief bij betrokken geweest.

Filmvertoning 'Het wrak in de Noordzee' op 26 juli

In samenwerking met Cine Utopia werd deze zwijgende film in Nieuw Land vertoond. Dit was de eerste keer dat men een zwijgende film in Lelystad kon zien. De film liet het dramatische liefdesleven zien van Marie, die haar ware liefde verliest bij een schipbreuk. De filmvertoning maakte deel uit van het activiteitenprogramma van *Vergane Schepen*, de nieuwe vaste tentoonstelling over scheepsarcheologie bij Nieuw Land.

Open Monumentendag op 12 september

Nieuw Land had een speciaal programma op deze gratis toegankelijk dag: er werd doorlopend een film vertoond over de opbouw van Lelystad. Te zien was hoe een samenleving ontstaat waar ooit een grote zandvlakte was.

Ook lichtte Nieuw Land een tipje van de sluier: Stake 5, de kantine van het voormalige Werkeiland (Lelystad Haven) zal in 2010 een nieuwe bestemming krijgen bij Nieuw Land. Op 12 september konden mensen een blik werpen op de geschiedenis van 'De Kantine' en het Werkeiland.

Excursie Kuinderbos en Land van Vollenhove op 3 oktober

Bezichtiging ruïne en historische gebouwen. Maakte deel uit van het activiteitenprogramma bij de tentoonstelling 'Ridders, Rovers en Rouwdouwers'.

Landelijke Archiefendag op 17 oktober en 'Week van de Geschiedenis' van 17 t/m 25 oktober

De 'Week van de Geschiedenis' stond in het teken van Oorlog en Vrede. Zichtbare gevolgen van de oorlog – gezien het recente bestaan van Flevoland een niet zo voor de hand liggend item – waren de neergestorte bommenwerpers. De rotor op het voorplein werd verplaatst en van een informatiebord voorzien. Een vitrinekast werd gevuld met modellen (geleend van Aviodrome). In het Studiecentrum stond een kaart met locaties van neergestorte vliegtuigen in Flevoland, archiefmateriaal en foto's. Het thema sloot goed aan op de tijdelijke tentoonstelling Ridders, Rovers en Rouwdouwers.

Lezing André van Holk en Alice Overmeer op 25 oktober

In het kader van de nieuwe vaste tentoonstelling 'Vergane Schepen' hielden prof. dr. André van Holk en Alice Overmeer beiden een lezing over scheepsarcheologie.

Eindejaarsbijeenkomst en presentatie Cultuur Historisch Jaarboek op 18 december

Feestelijk programma met muziek en rondleidingen door het museum en achter de schermen (in de archieven) en lekkere hapjes en drankjes. Het negentiende Cultuur Historisch Jaarboek 'WaterWerken' werd die dag gepresenteerd.

Educatie

Het jaar stond in het teken van continuering, vernieuwing en uitbreiden van educatiemateriaal en van samenwerking met instellingen en het onderwijs binnen en buiten Flevoland.

Van een aantal lesprogramma's hebben de medewerkers educatielessen bijgewoond om te zien hoe ze verliepen, en zo goede punten en knelpunten op te sporen. Bij alle lesprogramma's zijn docentenhandleidingen geschreven.

Museumlessen

Museumles 'Een Koffer vol Scherven'

Het materiaal in de koffer was in orde; het bijbehorende museumbezoek is omgewerkt tot een praktisch werkbaar programma met voor het basisonderwijs een bezoek met kijktocht aan de tentoonstelling 'Vergane Schepen' en voor het voortgezet onderwijs een les OER! plus.

Er zijn tevens drie koffers bijgemaakt i.s.m. de Archeologische Werkgemeenschap Nederland, Afdeling Flevoland (AWN), en uitgezet bij de nieuwe uitgiftepunten Muzisch Centrum in Emmeloord, De Meerpaal in Dronten en Kunstlinie in Almere.

Museumles 'Kunst op een stokje'

I.s.m. de Kubus hebben wij met het opstarten van het programma geholpen en een aantal keer de kunstenaar en schoolgroepen ontvangen. Ook is er regelmatig contact met de Kubus over voortgang, verloop en benodigdheden geweest.

Museumles 'Ondergrondse Dans'

I.s.m. de Kubus. De medewerkers educatie hebben deze lessen bijgewoond, de knelpunten besproken en afspraken gemaakt voor het volgende seizoen.

Museumles 'OER! Basis'

Midden in de Middensteentijd werd tot OER! basis omgebouwd. De museumles is nu minder arbeidsintensief, minder rommelig, meer vastomlijnd en meer geënt op de collectie en de nieuwe steentijd/Swifterbantcultuur. Rondleiding/voorlezen is vervangen door een kijktocht, het deel met de replica's heeft een duidelijker structuur, inhoud en functie gekregen. De replica's zijn aangevuld en de instructie en handleiding voor de vrijwilligers zijn aangepast. Er zijn nu vier vrijwilligers die het programma begeleiden.

Museumles 'OER! Plus'

Er is een nieuw lesprogramma voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs ontwikkeld. Er is ook een film bij gezocht. Het programma is zelfstandig te doen. Het begint met de film, waarna de leerlingen zelfstandig in groepjes de expo bezoeken.

Museumlessen 'Poldertoren' (in Emmeloord, op locatie)

Er is een nieuw lesprogramma ontwikkeld voor het basisonderwijs met voorbereidend lesmateriaal voor in de klas. Daarnaast wordt i.s.m. Muzisch Centrum een Carillon-arrangement opgezet. Tevens is er contact met een klankborddocent uit Noordoostpolder en is i.s.m. hem een proefles gedraaid.

Museumlessen 'Ondergronds' en 'Watertheater'

Het educatieve aanbod voor de presentaties 'Ondergronds' en het 'Watertheater' zijn aangepast. De opgravingskelder is qua opdrachten losgekoppeld van het laboratorium, waardoor er op een betere manier in twee groepen gewerkt kan worden. Enkele hands-on zijn verwijderd en andere toegevoegd.

Museumles 'Jet en Jan'

Alle tien de leskisten van Jet en Jan hebben een opfrisbeurt gekregen. De logo's zijn aangepast, de indeling is aanzienlijk netter geworden, iets wat de overzichtelijkheid ten goede komt.

Algemene Speurtocht

De speurtocht door het museum is aangepast aan de veranderde opstelling en educatief herzien.

Educatief programma voor tentoonstelling 'Schokland Werelderfgoed'

Voor deze tijdelijke tentoonstelling werd een lesprogramma voor basis- en voortgezet onderwijs met docentenhandleidingen en een speurtocht voor individuele kinderen ontwikkeld.

Educatief programma voor tentoonstelling 'Ridders, Rovers en Rouwdouwers'

Voor deze tijdelijke tentoonstelling werd een lesprogramma voor het basisonderwijs, een speurtocht en dierspeurtocht voor individuele kinderen ontwikkeld. Daarnaast zijn er ook speciale activiteiten voor de vakantieperiode georganiseerd.

Educatief programma voor tentoonstelling 'Nederlandse Landschappen. Gerda Hofman'

Er is een opzet voor educatieve activiteiten voor deze tentoonstelling gemaakt.

Educatief aanbod voor de Canon van Flevoland

De educatieve vertaling van de Canon van Flevoland heeft in 2009 vorm gekregen. De Canon van Flevoland is vervat in een kwartetspel, waarvan 150 'limited editions' zijn geproduceerd. Ook is het kwartetspel online te maken door groepen leerlingen. Zij verzamelen digitale beelden en voeren die in een bestaand kwartet-online. Het kwartetspel wordt dan professioneel geprint.

In de presentatieruimte van de Buis is de museumles 'Nieuw Land zet vensters open' geïntegreerd; 16 levensgrote kwartetkaarten vormen het uitgangspunt voor het uiteindelijke te spelen kwartetspel door een klas. Ook is een ruimte op de 3^e etage ingericht voor klassenbezoek.

Diverse projecten en werkzaamheden

Deelname aan NOT- beurs

Vanuit de consultants erfgoededucatie was Nieuw Land – als provinciaal erfgoedcentrum – met een stand aanwezig op de landelijke erfgoedbeurs.

Consulentenoverleg

Het consulentenoverleg kwam in 2009 viermaal bijeen met als doel het uitwisselen van ervaringen op het gebied van erfgoededucatie en het implementeren van landelijke activiteiten. Voorbeeld daarvan was de opzet van regiocanons.

Educatiefolder

Er werd nieuw promotiemateriaal voor het educatieve aanbod van Nieuw Land gemaakt. Een folder met insteekvellen voor het basisonderwijs en een poster voor het voortgezet onderwijs. Deze zijn door werknemers van educatie en marketing persoonlijk verspreid door Flevoland, met name in Almere.

Arrangement 'Water'

Er zijn besprekingen geweest met Het Flevo-landschap en Swifterkamp om een gezamenlijk arrangement op de markt te zetten met het motto 'water'. Dit heeft geresulteerd in een combiticket tussen Het Flevo-landschap en Nieuw Land in de zomermaanden.

Samenwerking met Stichting De Barak voor de 'Warande' in Lelystad

Stichting De Barak organiseert op verzoek van de gemeente Lelystad kunstprogramma's en publieksactiviteiten in de nieuwbouwwijk Warande, met als doel Warande een culturele identiteit te geven. De Barak werkt samen met Nieuw Land aan de hand van thema's die te maken hebben met de transformatie van het landschap tot woonwijk en de processen die de nieuwe bewoners daarin bezighouden.

Voorgesprekken werden gevoerd. Voor 2010 zijn besprekingen gestart over ID-entiteit door Ro Hagers. Dit is een geluidskunstwerk dat in combinatie met een beeldkrant een impressie geeft van het verleden, heden en de toekomst.

Educatieaanbod on line

Alle beschrijvingen op de website zijn aangepast en vervolmaakt met downloadbare docentenhandleidingen.

Educatief programma voor tijdelijke tentoonstelling 'Wie wat bewaart, beleeft wat'

Doorlopende werkzaamheden rondom randprogramma's en voorjaarsvakantie zijn uitgevoerd.

Educatieve aanpak voor nieuwe vaste tentoonstelling over het Zuiderzeeproject

Er werd een eerste opzet gemaakt voor het educatieve deel van de nieuwe presentatie. Ook werd een eerste opzet gemaakt voor museumlessen voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs.

'Week van de Techniek'

Voor de eerste keer deed Nieuw Land mee aan de Week van de Techniek in een ROC-school in Lelystad waar 1600 Flevolandse kinderen op af kwamen. Met een educatieve doe-activiteit werden de kinderen geattendeerd op het gegeven dat ze beneden zeeniveau wonen.

Regiocanons

Vanuit de Stichting Entoen.nu is in samenwerking met erfgoedhuizen de site www.regiocanons.nl opgezet. Dit is een provinciale invulling van de landelijke site www.entoen.nu waarop de Canon van Nederland wordt gepresenteerd. Nieuw Land is voor Flevoland de penvoerder, zodat alle canons die in deze provincie worden gemaakt, op deze site worden geplaatst onder auspiciën van Nieuw Land. Uiteraard staat de Canon van Flevoland er ook op.

Samenwerking

Ook in dit jaar is weer veel samengewerkt met andere instellingen in Flevoland, waaronder de diverse kunstinstellingen, natuurgerichte instellingen en collega instellingen. Bij cultuurcoördinatordagen bij de Kubus is Nieuw Land tweemaal vertegenwoordigd geweest (b.o. en v.o).

Arrangement voor scholen i.s.m. Connexion

Onder te titel 'Nieuw Land Compleet' is een start gemaakt met het vervoersarrangement. Scholen werd een arrangement inclusief busvervoer aangeboden voor een redelijk tarief.

Websites

www.nieuwlanderfgoed.nl

De overkoepelende website van Nieuw Land. Unieke bezoekers in 2009: 65.064.

www.flevolandbovenwater.nl

Unieke bezoekers in 2009: 44.478. In 2010 zal de digitale catalogus worden geïntegreerd in de website www.nieuwlanderfgoed.nl. Flevolandbovenwater zal dan verdwijnen.

www.flevolandsgeheugen.nl

De verhalenwebsite werd in 2009 verder uitgebreid. Unieke bezoekers in 2009: 11.934.

www.bataviastadmusea.nl

I.v.m. het starten van de samenwerking aan de kust met daarbij de start van de website www.batavia.nl, werd deze website in de loop van 2009 opgeheven. Unieke bezoekers tot opheffing: 4.300.

www.verganeschepen.nl

In 2009 ging deze scheepswrakkenwebsite online. Door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed werden in 2009 bijna 60 scheepswrakken beschreven. In 2010 zal de database verder worden aangevuld. Unieke bezoekers vanaf juni: 2.981.

<http://ifmaffieldschool.blogspot.com/>

Gedurende de maand juni 2009 organiseerde de IFMAF wederom een Fieldschool. Voor het eerst hielden de studenten een weblog bij. Unieke bezoekers in 2009 vanaf juni: 1.082.

Nieuw Land + Archief

Partners

Vier van de zes Flevolandse gemeenten - Urk, Dronten, Lelystad en Zeewolde, en het Waterschap Zuiderzeeland - nemen als partners deel aan de Gemeenschappelijke Regeling van Openbaar Lichaam Erfgoedcentrum Nieuw Land. Dit houdt in dat zij hun statische archieven, de archieven die meer dan twintig jaar oud zijn en daarmee uit cultuurhistorisch oogpunt interessant worden voor burgers, in beheer geven aan Nieuw Land. Het erfgoedcentrum zorgt er vervolgens voor dat een voldoende gekwalificeerde archivaris aanwezig is, dat de archieven volgens de bepalingen van de Archiefwet 1995 worden beheerd in een goedgekeurde archiefbewaarplaats en dat de collecties geraadpleegd kunnen worden in het studiecetrum.

Het SAVI (Samenwerking Archief Verwante Instellingen) kwam in 2009 driemaal bij elkaar. Tijdens dit overleg met documentaire informatiemedewerkers van overheidsinstellingen en de provinciale archiefinspectie zijn de ontwikkelingen op het gebied van documentaire informatie besproken. Uit hoofde van de functie van rijksarchief heeft in 2009 vooroverleg plaatsgevonden inzake de overbrenging van de archieven van het Kadaster en de Raad voor de Kinderbescherming. De archiefinspectie betrof met name de archiefruimte van Lelystad (ingericht in verband met renovatie stadhuis), de overbrenging van de oudste archieven van het Waterschap Zuiderzeeland in 2010-2011, te vernietigen stukken van Dronten, en archiefbewerkingplannen van Zuiderzeeland en Zeewolde. Verwacht worden overdrachten van niet-openbare archieven van de politie en vervallen milieudossiers van Lelystad. Overgedragen zijn het archief van de Commissaris van de Koningin, het projectbureau Flevoland en het Voorbereidingslichaam provincie Flevoland (gedeeltelijk niet openbaar).

Het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten is tevens onderdeel van Nieuw Land. Dit houdt in dat de archeologische collectie van Flevoland bewaard wordt in goedgekeurde depots en beheerd wordt door een voldoende gekwalificeerde archeologisch medewerker. Deze medewerker neemt met regelmaat deel aan het depotbeheerdersoverleg in Utrecht en Lelystad.

De avm-archivaris participeert in NORAA, het Nationaal Overleg Regionale Audiovisuele Archieven, dat in 2009 vooral in het teken stond van het grootschalige project *Oorlog in Blik*. Dit project is een initiatief van het ministerie van VWS en onderdeel van het programma *Erfgoed van de Oorlog*. Het wordt uitgevoerd in opdracht van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie. Door middel van de website www.oorloginblik.nl met een centrale database, wil het project een zo volledig mogelijk overzicht bieden van alle films en audiofragmenten uit de Tweede Wereldoorlog.

Depots

In de depots van Nieuw Land wordt ongeveer drie kilometer aan collecties bewaard. Dit zijn archeologische voorwerpen, archieven, boeken, cd's, dia's, dvd's, foto's, films, kaarten, museale voorwerpen, plattegronden enzovoorts. Om deze materialen goed te bewaren en te behouden worden elke week klimaatmetingen verricht.

In de quarantaineruimte worden recent verworven archieven en andere papieren materialen opgeslagen en vervolgens verwerkt; het materiaal wordt in zuurvrije omslagen en archiefdozen ingevroren en ontdaan van ongedierte om vervolgens overgebracht te worden naar de geklimatiseerde depots.

Bedrijfssysteem versie 2.0

Ten behoeve van het toegankelijk maken en beheer van de collecties beschikt Nieuw Land over een bedrijfssysteem waarin geïntegreerd in één database alle collecties zijn ondergebracht en worden beschreven.

In 2009 is in Lelystad het glasvezelnet beschikbaar gekomen, waarna de overzetting van de database naar de publiekscatalogus www.flevolandbovenwater.nl heeft plaatsgevonden. De database werkt vanaf dat moment real time, wijzingen in de database worden direct zichtbaar in de publiekscatalogus.

Een stagiaire van de gemeente Dronten heeft een beeldbank van Dronten opgezet met gebruikmaking van het bedrijfssysteem van Nieuw Land. Dit systeem is op afstand via het internet raadpleegbaar voor de partners.

Acquisitie

De collecties van Nieuw Land breiden zich uit door aankoop, overdrachten en schenkingen. Veel stukken worden verkregen door medewerking van Nieuw Land aan projecten van derden of overgedragen als uitvloeisel van de contacten die onderzoekers onderhouden in het kader van de oral history projecten. Verder worden veel schenkingen gedaan door bezoekers van het museum.

In 2009 zijn de volgende stukken als vondsten aangemeld, aangekocht of als schenking ontvangen:

Archeologisch depot

- + twee bronzen halsringen, gemeld door Carl Bouma;
- + een koperen driesteden munt en twee ijzeren sintels afkomstig uit de nalatenschap van Nico Lageweg uit Kuinre, van Evert en Peter de Boer te Luttelgeest;
- + opgeploegd hout, vermoedelijk van een scheepswrak, van de familie Dijkstra uit Rutten.
- + een smeedijzeren netverzwaarder, van de heer Koers;
- + documentatie betreffende Flevoland, betreffende het onderzoek naar de A27 Hoge Vaart en naar de E170 Schokkerhaven, van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed te Amersfoort.

Archiefdepot

Overheidsarchieven

Particuliere archieven en collecties

- + voedselbonnen en een oproep voor de arbeidsinzet, van W. Spaans te Dronten.

Museaal depot

Voorwerpen

- + twee vaantjes en een vignet van de Vliegclub Flevo te Lelystad, van Bert Schakelaar te Steenwijk;
- + presse papier, relatiegeschenk van de gemeente Almere bij het bereiken van het hoogste punt van het Zakencentrum 28 november 2009, van André Geurts te Almere;
- + geplastificeerde RIJP- en ZIJP-pasjes op naam van J. Poelhekke die toegang gaven tot personeelsverblijven in Almere Haven met het oog op het nuttigen van spijs en drank, van Joop Poelhekke te Zeewolde;
- + tientallen kleine objecten, merendeels promotiemateriaal, betreffende Zeewolde, van J. Poelhekke te Zeewolde;
- + opengewerkte Caterpillar (oorspronkelijk afkomstig uit de werkplaats van de RIJP), van het Groenhorst College te Dronten;
- + Duitse spade, van mw. G. Balten te Lelystad;

- + houten kruiwagen, gebruikt bij de ontginning van de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland, van J. van Rijkswijk te Houten;
- + houten toegangsbord tot een modelwoning in Almere, van mr. D.N.J.C. Klaarwater te Lelystad;
- + wandbord ter herdenking van de sluiting van de Afsluitdijk op 28 mei 1932, door mw. B. Meppelink-Ree te Lelystad;
- + model van de Poldertoren te Emmeloord, van J. van der Knijff te Emmeloord.

Affiches, kaarten en tekeningen (niet-archieffcollectie)

- + plattegrond van de gemeente Wieringermeer 2009-2010, uitgave van De Kleine Media BV in opdracht van de gemeente Wieringermeer, van Willy van der Most te Almere;
- + ANWB/VVV toeristenkaart Noord-Holland schaal 1:100.000, van André Geurts te Almere;
- + plattegrond van de gemeente Zeewolde 2005/2006, gemaakt door Wilmey Kartografie te Putten, van Joop Poelhekke te Zeewolde;
- + kaartjes van Kampen, Schokland en Urk, en van Marken uit de reis- en zakatlas van J.C. Sepp (1773), van antiquariaat Dat Narrenschip te Middelburg via aankoop;
- + kaartjes van de gemeenten Kampen (met Schokland), Kuinre en Marken uit de gemeentatlas van Kuijper en Suringar (1865), van antiquariaat Dat Narrenschip te Middelburg via aankoop;
- + verschillende RIJP- en Nieuw Land Poldermuseum-affiches, van Kors de Waard te Lelystad;
- + affiche met oproep tot ondersteuning van de 13e van Zeewolde tot Zeewolde-tocht, van Joop Poelhekke te Zeewolde;
- + zeven affiches van verschillende edities van de manifestatie 'Jazz behind the dykes' te Lelystad, van P. Visser te Lelystad;
- + diverse Flevolandse kaarten, van mw. B. Deiman te Hilversum;
- + twee schoolkaarten betreffende het IJsselmeergebied en een betreffende de provincie Noord-Holland, van de Gereformeerde Basisschool De Schakel te Dronten;
- + benamingenkaart van de Noordoostpolder in 1946, van mw. J. de Roos-Reitsma te Luttelgeest;
- + kaart van het Hoogheemraadschap Zeeburg en Diemerdijk, van T. van Dort te Leiden;
- + twee affiches betreffende 25 jaar Zeewolde, van Joop Poelhekke te Zeewolde.

Bibliotheekdepot

- + *De Bosatlas van ondergronds Nederland*, van M. van Aarssen te Amersfoort;
- + rapporten over de Markerwaard/Westelijk Flevoland, van F. Aurik;
- + rapporten over de organisatie van de gezondheidszorg in Flevoland, van mevr. Balten in Lelystad;
- + het boek *Lely, land uit water*, van mevr. Meet Becker van Bibliotheek Gelderland te Arnhem;
- + het boek *Van Flevo- tot IJsselmeer*, van H. Berkhoff te Hellevoetsluis;
- + Het boek *Ruimte voor identiteit* over streekidentiteiten in Nederland, van Evert de Boer te Luttelgeest;
- + de dissertatie *Vergeten land. Ontginning; bewoning en waterbeheer in de West-Nederlandse veengebieden*, van C. de Bont;
- + boeken en krantenartikelen over Flevoland, van mw. Deiman uit Hilversum;
- + drie boeken over waterstaatkundige werken, van A. van Droogen te Haren;
- + het boek *De Almere Principles* en de boekencassette *Almere stad van Water en groen*, van Adri Duivestijn te Almere;
- + partituren van liederen uit 1985, *Flevoland, Flevoland ik heb u lief*, Flevolands volkslied, van I. van Gelder te Lelystad;
- + een ansichtkaart van Nagele en het etiketje van een Emmeloordse platenzaak, een boekje over Lowlands en de video *Job op Schokland*, van J. Griethuijsen te Den Haag;
- + boeken en kranten betreffende Flevoland, van de gemeente Dronten te Dronten;

- + drie boeken over Werkeiland Lelystad en het Zuiderzeeproject, van J. Harkema te Lelystad;
- + een selectie boeken over de (waterstaatkundige) geschiedenis van Overijssel afkomstig van de provinciale bibliotheek Overijssel in Zwolle, ontvangen met tussenkomst van HCO Overijssel in Zwolle;
- + serie *Het gebeurde in 1921 t/m 1929*, van Bob Hendriks te Lelystad;
- + diverse rapporten en boeken van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, van D.N.J.C. Klarwater te Lelystad;
- + boeken over Urk, Elburg en Kampen, van mw. Korf te Deventer;
- + twee boeken over Kuiken NV, een technische handelsonderneming, van het bedrijf Kuiken te Emmeloord;
- + scriptie over de Noordoostpolder geschreven door G. Minnema in 1950, van A. Langereis te Lelystad;
- + tijdschriften *Ons erfgoed* (1993 t/m 2008) en *Oostgelden tijdschrift voor genealogie en boerderijonderzoek* (1990 t/m 2008), van de heer en mevrouw Manders te Dronten;
- + drie delen van 50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders en kranten en brochures betreffende Nederland in oorlogstijd, van Joop Meijer te Lelystad;
- + publicaties over Almere en (plak)boeken over Zeewolde, van Joop Poelhekke te Zeewolde;
- + *De wording van een ets*, over een ets die gemaakt is ter gelegenheid van het afscheid van Han Lammers als Commissaris van de Koningin van Flevoland en enkele publicaties betreffende Flevoland, van de provincie Flevoland te Lelystad;
- + het boek *Flevoland. Een zwerftocht* werk- en leesboek voor kinderen over de provincie Flevoland, van K. Schoonvelde te Lelystad;
- + tijdschriften *Plan* (1977 t/m 1980), *Stedebouw en Volkshuisvesting* (1978 t/m 1980), *BNS* (Bond van Nederlandse Stedebouwkundigen 1981 t/m 1989) en jaarverslagen BNS, van Brans Stassen te Lelystad;
- + luchtfoto boeken van Lelystad ontvangen van de Technische Recherche te Lelystad;
- + familieboek *Vedder in Nederland* (lijsten en stambomen met voornamen van personen met achternaam Vedder), van W. Vedder te Eindhoven;
- + familieboek *Weevers Marknesse 60 jaar*, van Weevers uit Gouda;
- + het boek *Sport vereniging Marknesse schrijft SVM geschiedenis in de provincie Flevoland*, van R. Winter te Marknesse;
- + genealogische tijdschriften, van onbekende schenker.

Depot audiovisuele materialen

- + dvd promotiefilm Archeologische Werkgemeenschap Nederland, afdeling Flevoland, van Astrid Doppert te Lelystad;
- + dvd *Urk in Oorlogstijd* en bijbehorende docentenhandleiding, van Lenie Bolle te Urk;
- + VLOD-archief, volgens sommigen 'de ziel van Dronten', het oude materiaal van de experimentele omroep uit de begintijd van de gemeente Dronten is in januari 2009 overgedragen aan Nieuw Land. Het gaat om zo'n 500 uur aan VLOD-uitzendingen. VLOD staat voor Vereniging Lokale Omroep Dronten. Het archief is in slechte staat en slecht beschreven waardoor niemand goed weet wat er op welke band staat. Zo'n 75 uur is inmiddels gedigitaliseerd.
- + eerste exemplaar van het gedigitaliseerde OZOarchief, van de Ziekenomroep te Emmeloord;
- + fotoarchief van uitgeverij Wegener te Apeldoorn;
- + een 8mm projector en een 8 mm viewer met diverse toebehoren van de heer Dirkzwager;
- + drie fotoalbums en cassettebandjes van en over het cabaretgezelschap '6 over 10' van de heer Backer te Lelystad;

- + meerdere originele interviews die zijn afgenomen in kader van de VPRO film '*Pioniers; de kolonisten van de Noordoostpolder*' (1987) en verscheidende films met betrekking tot onder andere de Noordoostpolder van Kees Colenbrander;
- + een diacollectie van circa 550 stuks met beelden van het agrarisch bedrijf Coöp aan en Verkoopvereniging Flevo, Coöp aan en Verkoopvereniging ABTB en Verkoopvereniging Conop geschonken door Jos de Jong;
- + een fotoboek met originele foto's van de bouw van de Afsluitdijk van de heer (Ab) van Drooge;
- + dia's en bijbehorende documentatie van Vogelvereniging Fauna Lelystad via fotograaf Wierd Massink en Hein van Gerrevink, oud-voorzitter en lid van de vereniging;
- + verscheidende dia's en foto's, betrekking hebbende op het illustratiewerk (voornamelijk Schokland) van de kunstenaar H.J. Rotgans, ontvangen van mevr. J.R. Rotgans-Hamers te Noordwijk;
- + drie foto's van het slibdepot Ketelmeer en twee foto's van NAM-boring ten zuiden van Kraggenburg (1986/87) van Francis Aurik;
- + van de Gemeente Dronten zeven VHS banden ontvangen ter aanvulling op de collectie.

Rondleidingen

Slechts bij hoge uitzondering worden rondleidingen verzorgd door de depots van Nieuw Land. Meestal zijn deze gekoppeld aan museumbezoek en verdere excursies in Flevoland:

- + rondleiding door het archeologisch depot en door Flevoland met de nieuwe provinciaal archeoloog drs. Joris Habraken;
- + rondleiding door expositie Oer!, archeologisch depot en excursie naar het Swifterbantgebied met de nieuwe Commissaris van de Koningin Leen Verbeek en met Andreas Vlasman, medewerker provincie afdeling milieu en water;
- + rondleiding door Oer! en archeologisch depot, met drs. Sjef Scheek, hoofd afdeling jeugd, samenleving en cultuur en drs. Joris Habraken provinciaal archeoloog provincie Flevoland;
- + rondleiding door het archeologisch depot en OER! voor medewerkers van de afdeling (archeologie) van de gemeente Almere;
- + rondleiding archeologisch depot en OER! voor cursisten archeologie van de gemeente Almere;
- + excursie en rondleiding voor de cursisten van de cursus archeologie van de Vrienden van Schokland;
- + rondleiding door het archief- en archeologisch depot en door de expositie *Ridders, Rovers en Rouwdouwers* van de bezoekers van de Vriendendag.

Toegankelijk maken van de collecties

In 2009 zijn in het kader van de projecten veel collecties toegankelijk gemaakt voor het publiek. De Landelijke Archiefendag met als thema 'Oorlog en Vrede' was aanleiding om een deelcollectie over dit onderwerp toegankelijk te maken. Een fototentoonstelling werd ingericht over de eerste en Tweede Wereldoorlog, Vredesmissies en vliegtuigwrakken die werden gevonden in Flevoland. Een wrakkenkaart werd tentoongesteld en bruiklenen van het Urker Museum het Oude Raadhuis waren in Nieuw Land te bezichtigen. De Schatkamerexpositie *Van kraplap tot klepbroek* was aanleiding een literatuurlijst te maken over klederdrachten in het Zuiderzeegebied en een plank in het Studiecentrum in te richten met achtergrondliteratuur over dit onderwerp.

De vrijwilligers van Nieuw Land dragen in belangrijke mate bij aan het beschrijven van de collecties in het bedrijfssysteem c.q. de publiekscatalogus. Zij waren betrokken bij het ompakken van archieven, het inschrijven van particuliere schenkingen van boeken, rapporten en brochures in het bedrijfssysteem en het inventariseren van collecties. Vele foto's en dia's zijn ingescand en de beschrijvingen zijn toegevoegd aan de publiekscatalogus. Enkele honderden stuks handgereedschap zijn geïnventariseerd en de opslag ervan in het museale depot is sterk verbeterd.

De collecties van Nieuw Land zijn toegankelijk via de volgende websites:

- www.flevolandbovenwater.nl;
- www.genlias.nl
- www.watwaswaar.nl;
- www.flevolandsgeheugen.nl.

Flevolandbovenwater.nl biedt toegang tot bijna alle collecties van Flevoland: archiefstukken, foto's, museale objecten, documenten, boeken, enzovoorts. Naast de zoekmachine biedt de site ook nieuws, achtergrondthema's, een pagina met 'polderpoëzie' en educatief materiaal.

Nieuw Land neemt deel aan *GenLias.nl*, de site voor stamboomonderzoekers. De genealogische data van Flevoland zijn opgenomen in deze landelijke database.

Nieuw Land neemt tevens deel aan het landelijke project *Watwaswaar.nl*, de vroegere Woonomgeving, die historische informatie geografisch benadert. Het 'nieuwe wonen' in Nagele heeft een prominente plaats op deze site.

Flevolandsgeheugen.nl, de verhalen-site van Flevoland bevat alle verhalen die aan Nieuw Land verteld zijn in het kader van het oral history onderzoek en biedt bezoekers de gelegenheid ook zelf hun verhalen te plaatsen of te reageren op de verhalen van anderen. In 2009 zijn meer dan driehonderd stukken op de site geplaatst, onder meer de verhalen van de geïnterviewden van de projecten Landelijke Archievendag en Persmusket.

Conservering en restauratie

Een tiental maquettes is gerepareerd en daarna in bruikleen gegeven aan CASLa in Almere.

Digitalisering

In het kader van het project *Van kraplap tot klepbroek* is een verzameling negentiende-eeuwse klederdrachtprenten gedigitaliseerd.

De diaschenking van Jos de Jong van het agrarisch bedrijf Coöp aan en Verkoopvereniging Flevo, Coop aan en Verkoopvereniging ABTB en Verkoopvereniging Conop zijn door het digitaliseringbedrijf Supersens schoongemaakt en gedigitaliseerd. De collectie is een prachtige aanvulling op andere landbouwarchieven bij Nieuw Land.

De laatste tranche van de interviewcollectie van Nieuw Land is in 2009 door RikRak (Albert Haar) gedigitaliseerd. De digitale audiobestanden zijn via het intranet door onderzoekers van Nieuw Land te raadplegen. Deze digitalisering vormde het sluitstuk van het project *Flevolands geheugen*.

Ten slotte zijn enkele (voornamelijk particuliere) collecties gedigitaliseerd en toegankelijk gemaakt, waar onder de Collectie K.A. Bazlen en Collectie F.P. Mesu.

Metamorfoze

Nieuw Land was voornemens in 2009 te starten met een nieuw Metamorfozeproject, maar dit moest vanwege de zwangerschappen van de archivariissen worden uitgesteld tot 2010. Wel zijn vrijwilligers in de aanloop naar dit project al gestart met het ompakken van het archief van de Rijksdienst ter Uitvoering van de Zuiderzeesteunwet.

Bruiklenen

Nieuw Land verstrekke de volgende bruiklenen:

- + objecten betreffende Zeewolde, tentoonstellingspanelen over het verleden van Flevoland en kranten, tijdschriften, boeken, dia's foto's en memorabilia uit de Collectie Joop Poelhekke werden

- in bruikleen gegeven aan de Stichting Activiteiten Zeewolde voor de inrichting van een expositie ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de gemeente Zeewolde;
- + objecten betreffende Zeewolde, aan Joop Poelhekke te Zeewolde, t.b.v. een tijdelijke expositie in het kader van 25 jaar Zeewolde;
 - + maquettes van woningbouwprojecten en gebouwen, en tentoonstellingspanelen betreffende Almere, aan CASLa te Almere, t.b.v. een semi-permanente expositie over de stedenbouwkundige ontwikkeling van Almere;
 - + een maquette van de Biesbosch, eigendom van de firma Michel Desvigne te Parijs en reeds geruime tijd bij Nieuw Land in opslag, werd voor een tijdelijke expositie uitgeleend aan het Louisiana Museum for Modern Art te Humlebaek bij Kopenhagen. Na afloop van de tentoonstelling keerde het object terug naar Parijs;
 - + ten behoeve van de promotiedag van de provincie is een bruikleen verzorgd voor de provinciaal archeoloog;
 - + een lopende bruikleen aan Museum Schokland is met een jaar verlengd;
 - + een bruikleen is verstrekt aan de gemeente Almere voor de tentoonstelling *Eet smakelijk*;
 - + de Bataviawerf is in 2009 begonnen met het digitaliseren van zijn VHS collectie. Nieuw Land krijgt de digitalen van deze collectie. Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de werf zijn filmmaker Gijs van Beurden en Polygoon AV Producties begonnen een film over de VOC te maken. Hiervoor gebruiken zij 16mm banden die door Nieuw Land worden beheerd.

Nieuw Land ontving de volgende bruiklenen:

- + maquette van het arbeiderskamp Marknesse, van de Commissie Marknesse in woord en beeld te Marknesse;
- + gietmallen van het door P. Esser gemaakte standbeeld van ir. C. Lely, van de gemeente Lelystad te Lelystad;
- + mobiele educatieve presentatie, van Platform Werelderfgoed Nederland, voor de expositie *'Schokland Werelderfgoed'*.

Omroep Flevoland Radio

Vanaf oktober 2007 bespreken de conservator en archeologisch medewerker van Nieuw Land in het zaterdagochtendmagazine van Omroep Flevoland Radio de archeologische en museale collectie, Flevolandse historische thema's en tentoonstellingen van Nieuw Land.

Aandacht werd besteed aan:

- + Speuren naar het verleden, Cultuur Historisch Jaarboek voor Flevoland;
- + bronzen penningen van H.W. Wortman;
- + tekeningen van de Middelbuurt op Schokland door Henk Rotgans;
- + eerste gemeentegids van Zeewolde;
- + gemeentewapen Zeewolde;
- + achttiende-eeuwse pentekeningen van de zuidpunt van Schokland;
- + inrichtingsvoorstellen voor Markermeer en IJmeer (SAMM-expositie);
- + kaart van de Beemster uit 1644;
- + Spakenburgse foto's van Bert Verhoeff;
- + tekening met klederdrachten uit het Zuiderzeegebied van Peter Dorleijn;
- + schoolkaart 'Land uit water' uit 1967;
- + maquette van een Noordoostpolderboerderij met arbeiderswoningen;
- + nieuwe scheepsarcheologische presentatie bij Nieuw Land;
- + fotoportret van mr. G. Vissering;

- + Nieuw Land Informatiecentrum;
- + tekening van het kasteeltype 'motte';
- + zestiende-eeuwse kaart van het oostelijke Zuiderzeebekken waarop het 'tslott ter cuynre' is vermeld;
- + kaartje waarop Urk, Schokland en Kampen zijn afgebeeld, in 1773 door J.C. Sepp uitgegeven;
- + Week van de Geschiedenis 2009;
- + zestiende-eeuwse plattegrond van Kampen, gemaakt door Jacob van Deventer;
- + reconstructietekening van de middeleeuwse burcht Kuinre II;
- + Hanzelijn;
- + deurplaatje van de Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders;
- + herdenkingstegel eerste steenlegging Petruskerk Lelystad, 21 september 1980;
- + zilveren herdenkingsspel doop en tewaterlating Batavia, 7 april 1995;
- + bronzen herdenkingspenning opening weg over de Houtribdijk, 14 december 1976.

Voorouderspreekuur

Bezoekers konden in 2009 op elke laatste vrijdag van de maand van 10.00 tot 12.00 uur hun vragen over stamboomonderzoek en familiegeschiedenis voorleggen aan Willy van der Most en Lidy Kutschruiter. Het spreekuur, dat in 2009 elf keer plaatsvond, is een bijzondere dienstverlening aan het publiek die zeer gewaardeerd wordt. De genealogen van Nieuw Land worden in het spreekuur bijgestaan door bestuursleden van de NGV Flevoland. 42 Mensen bezochten het spreekuur.

Lidmaatschappen

Nieuw Land is als provinciaal erfgoedcentrum uit oogpunt van zijn taken op het gebied van collecties aangesloten bij de volgende landelijke koepelorganisaties:

- + BRAIN, Branchevereniging van Archieven in Nederland;
- + DEN, Digitaal Erfgoed Nederland;
- + Erfgoed Nederland;
- + GenLias;
- + Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland (KVAN);
- + Nederlandse Vereniging van Bibliothecarissen;
- + Nederlandse Museumvereniging;
- + Nationaal Overleg Regionale Audiovisuele Archieven (NORAA);
- + Overleg van beheerders van een Provinciaal depot voor Bodemvondsten;
- + Vereniging 'De Historisch-Topografische Atlas';
- + Werkverband Gemeentelijke Archiefinspecteurs (WGA);
- + Wie wat waar (voorheen De Woonomgeving).

Nieuw land + Studiecentrum

Onderzoek

Geschiedenis van de landbouwkundige onderzoeksinstituten

Het project 'Veertig jaar landbouwkundig onderzoek' ging in 2009 van start. Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van Animal Sciences Group van Wageningen Universiteit en Research (WUR). Het onderzoek betreft het veertigjarig jubileum van de instellingen van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) die in de loop van de jaren zeventig naar Lelystad zijn gekomen en sinds 1999 met de Landbouwuniversiteit Wageningen deel uitmaken van de WUR. Het onderzoek wordt gebaseerd op interviews met mensen die in het verleden bij één van de genoemde instellingen hebben gewerkt of nog werkzaam zijn. Het contract werd op 1 april 2009 op feestelijke wijze in het gebouw van Nieuw Land ondertekend door dr. Martin Scholten, directeur van ASG. Het onderzoek wordt uitgevoerd door dr. Henk Pruntel. Door zijn ziekte is per 1 september 2009 dr. Willem van der Ham als tweede onderzoeker aan het project toegevoegd. Het boek zal op de verjaardag van ir. Cornelis Lely op 23 september 2010 worden gepresenteerd.

Wetenschappelijke + voor onderzoek

Door de provincie Flevoland is Nieuw Land Erfgoedcentrum te Lelystad financieel in de gelegenheid gesteld een wetenschappelijke + voor onderzoek op te zetten en uit te voeren. Deze wetenschappelijke + houdt in dat er bij het onderzoek een bovenbouw wordt gerealiseerd waarbinnen wetenschappelijke onderzoeksprojecten kunnen worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met universiteiten, hogescholen en andere onderzoeksinstituten. Nieuw Land zorgt vervolgens in exposities, publicaties en educatieve producten voor een vertaalslag van de onderzoeksresultaten naar een breed publiek. In 2009 liepen de volgende projecten:

Promotieonderzoek Swifterbantcultuur (2004-2010)

In het kader van de wetenschappelijke + functie voor onderzoek is per 1 oktober 2004 Isabel de Vriendt bij de RUG gestart met een promotieonderzoek naar het vuursteen en natuursteen dat bij opgravingen nabij Swifterbant is aangetroffen bij opgravingen die al in de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw hebben plaatsgevonden. De opgravingen zijn toen verricht door het Groninger Instituut voor de Archeologie (GIA) en betroffen elf sites met vondsten en nederzettingen die dateren uit het Mesolithicum en midden-Neolithicum.

Het promotieonderzoek is door de RUG verlengd om de promovenda in de gelegenheid te stellen de steenvondsten die het resultaat zijn van het opgravingswerk van Nieuw Land en GIA uit 2005-2009 ook bij haar onderzoek te laten betrekken.

Het wetenschappelijk onderzoek heeft in 2008 geresulteerd in OER!, een omvangrijke vaste presentatie rond de Swifterbantcultuur in Nieuw Land en in 2009 vond in Nieuw Land het internationale congres over de Swifterbantcultuur plaats.

Het proefschrift zal bestaan uit zes hoofdstukken, waarvan één tot en met drie kort en inleidend zijn. Hoofdstuk vier gaat over het vuursteen, hoofdstuk vijf over het natuursteen en hoofdstuk zes is de synthese. De promotie wordt verwacht in het najaar van 2010. Promoter is Daan Raemaekers.

Promotieonderzoek Maritieme archeologie (2005-2011)

In het kader van de wetenschappelijke + functie voor onderzoek is per 1 juli 2005 door Alice Overmeer een promotieonderzoek gestart naar overnaads geklonken schepen uit de vijftiende en zestiende eeuw, gezonken in de Zuiderzee. Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met het

GIA van de RUG en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en dient te resulteren in een proefschrift.

Het onderzoek heeft tot doel een belangrijke groep scheepsvondsten uit Flevoland, waar tot nog toe nauwelijks aandacht voor is geweest, te plaatsen in de Noord-Europese scheepsbouwontwikkelingen van de Late Middeleeuwen. Een imposant scheepswrak, gevonden op kavel U 34 in Oostelijk Flevoland, staat centraal in dit onderzoek. Het dertig meter lange wrak van een zeegaand schip is overnaads gebouwd, de huidplanken zijn onderling verbonden met zowel ijzeren klinknagels als houten pennen en het wrak wordt in het midden van de zestiende eeuw gedateerd.

Afgerond zijn het onderzoek naar de constructie van het scheepswrak en de bestudering van de inventaris om meer te weten te komen over de functie en de herkomst van het schip. Daarnaast zijn zes andere Flevolandse, overnaads geklonken scheepswrakken bestudeerd om een vergelijking te kunnen maken met het wrak van kavel U 34, om de kwaliteit van het scheepshout te bepalen en om studenten van de RUG de gelegenheid te geven deel te nemen aan een scheepswrakverkenning (zie ook IFMAF, de International Fieldschool for Maritime Archaeology Flevoland). De rapportage van de verkenning van het scheepswrak op kavel B 36, Noordoostpolder, dat in 2007 heeft plaatsgevonden, is dit jaar afgerond. Zie hiervoor de digitale reeks 'Grondsporen' van het GIA, <http://archeologie.eldoc.ub.rug.nl/root/GSO05/>.

Ten slotte zijn dit jaar de politieke en economische veranderingen in het Zuiderzeegebied in de vijftiende en zestiende eeuw in kaart gebracht. De promovenda was adviseur van stagiaires van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed die onderzoek doen naar het zestiende-eeuwse scheepswrak 'Scheurak SO1'. Het promotieonderzoek is tweemaal onderbroken vanwege zwangerschap van de promovenda. De dissertatie wordt hierdoor verwacht in 2011. Promoter is Daan Raemaekers.

Promotieonderzoek wetenschappelijke biografie drs J.C.J. Lammers (2007-2010)

In 2007 is in het kader van de wetenschappelijke +functie voor onderzoek een samenwerking tot stand gebracht tussen Nieuw Land en het Instituut voor Cultuur en Geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam. Per 1 september van dat jaar werkt drs. Maarten Ternede aan het schrijven van een wetenschappelijke biografie van Han Lammers (1931-2000), landdrost van 'de Zuidelijke IJsselmeerpolders' (1976-1984), burgemeester van Almere (1984-1986) en Commissaris van de Koningin in Flevoland (1986-1996). Promotor is Hans Blom, emeritus hoogleraar Nederlandse Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en oud-directeur van het NIOD (Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie). Copromotor is bijzonder hoogleraar Geschiedenis en Theorie van de Biografie Rijksuniversiteit Groningen en directeur van het Biografie instituut te Groningen, Hans Renders. Lid van de begeleidingscommissie is prof. dr. P. de Rooy.

Landschapshistorische atlas en promotieonderzoeken (2006-2009)

Op 22 januari 2006 ondertekenden de voorzitter van het bestuur van Nieuw Land en prof.dr. Clemens Steenberg, hoogleraar Landschapsarchitectuur aan de Technische Universiteit Delft, een samenwerkingscontract waarmee Nieuw Land financiële ondersteuning biedt aan het samenstellen van een landschapshistorische polderatlas van Nederland en het uitvoeren van twee promotieonderzoeken. Het onderzoek vindt plaats in het kader van de wetenschappelijke + functie voor onderzoek.

Op 27 november werd de atlas, uitgegeven in zowel een Nederlandse als een Engelse versie, in Nieuw Land gepresenteerd. Het eerste exemplaar werd door mw. ir. Y. Feddes (Rijksadviseur voor het Landschap) in ontvangst genomen uit handen van prof.ir. E. Luijten (landschapsarchitect en verbonden aan de TU Delft). Prof. dr. E.A. de Jong (verbonden aan de universiteiten van Amsterdam en

Wageningen) en dr. W. Dijkhuis (publicist wonende in de Anna Paulownapolder) voerden bij die gelegenheid het woord.

Bij het verschijnen van de atlas werd aangekondigd dat Nieuw Land in 2010 een Schatkamerexpositie zal wijden aan het fenomeen 'polder'.

De invloed van nieuwe waterdiscoursen op de relatie tussen waterbeheer en ruimtelijke ordening in het IJsselmeergebied 1970-2008 (2009-2012)

De opkomst van nieuwe concepten zoals integraal waterbeheer, ecologisch waterbeheer en adaptief waterbeheer heeft belangrijke implicaties voor de relatie tussen het waterbeheer en de ruimtelijke ordening. Waar het waterbeheer in het verleden vooral volgend was op de ruimtelijke ordening en het water zoveel mogelijk werd getemd om bepaalde ruimtelijke functies mogelijk te maken, wordt in nieuwe ruimtelijke visies en plannen geprobeerd om meer rekening te houden met de natuurlijke dynamiek van watersystemen. Het huidige IJsselmeergebied, dat wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van grote dammen, dijken en polders, is bij uitstek het resultaat van een waterdiscours dat was gericht op de beheersing van watersystemen. Een aantal ontwikkelingen in dit gebied, zoals het besluit tot de aanleg van het Wieringerrandmeer, de discussie over de aanleg van een randmeer langs de Noordoostpolder, de verkenning van mogelijkheden voor flexibel peilbeheer en herstel van zoet-zoutovergangen in het IJsselmeer en, tenslotte, sommige visies en plannen voor het IJmeer/Markermeer, laten zien dat het traditionele waterdiscours onder druk staat. De doelstelling van het onderzoek is om de invloed van de nieuwe waterdiscoursen op de waterhuishouding en ruimtelijke inrichting in het IJsselmeergebied in beeld te brengen ('te peilen'). Waar komen genoemde visies, plannen en ideeën vandaan? Welke (coalities van) partijen hebben deze ontwikkeld en hoe is het politieke en maatschappelijke debat over deze vraagstukken tot nog toe verlopen? In welke mate vormen deze plannen een concretisering van nieuwe, veelal ecologisch geïnspireerde, waterdiscoursen? Waar zijn al veranderingen opgetreden en wat is juist constant gebleven in de afgelopen decennia en wat zijn op basis daarvan aanknopingspunten om de transitie naar adaptief waterbeheer te sturen? Het onderzoek vindt plaats bij de Radboud Universiteit Nijmegen, Sectie Geografie, Planologie en Milieu, onder leiding van prof.dr. Pieter Leroy, prof.dr Henri Goverde en dr. Sander Meijerink.

De Zuiderzee als verkeersplein. De natuurlijke en culturele context van de turfvaart over zee 1600-1900 (2009-2012)

De Republiek is volgens de historici A. van der Woude en J. de Vries de eerste moderne, nationale volkshuishouding van Europa. De vraag die in het onderzoek centraal staat, is welke rol de binnenvaart, meer specifiek de turfvaart, heeft gespeeld bij de totstandkoming van deze volkshuishouding tussen 1600 en 1900: in hoeverre vormde het binnenlands vervoer van turf over water een voorwaarde voor de economische ontwikkeling tussen 1600 en 1900 en in hoeverre weerspiegelen scheepswrakken in Flevoland die ontwikkeling? Het onderzoek beoogt tevens de meerwaarde vast te stellen van het onderzoek van scheepswrakken in Flevoland voor het bepalen van het belang van de turfvaart in de genoemde periode. Een betekenis die besloten ligt in het maritieme cultuurlandschap en maatschappelijke ontwikkelingen in de samenleving.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door Rijksuniversiteit Groningen, International Fieldschool for Maritime Archaeology Flevoland, onder leiding van prof.dr. André van Holk, prof.dr. Reinder Reinders, emeritus hoogleraar, prof.dr.ir. Th. Spek, prof.dr. Piet Kooi, dr. Michiel Gerding en dr. M. Leusen.

Geschiedenis en percepties van overstromingsrampen in het Zuiderzeegebied

Vóór de aanleg van de Afsluitdijk werd het Zuiderzeegebied veelvuldig getroffen door overstromingen. Vaak werden deze overstromingen door de bevolking van de eilanden en Zuiderzeedorpen direct

ervaren als een ware ramp. Maar de gevolgen van overstromingen uitte zich ook meer geleidelijk en op de lange termijn. Uit archeologisch en historisch-geografisch onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat het landoppervlak van Schokland in de loop der eeuwen voor meer dan de helft werd gereduceerd. Vooral over de overstromingsrampen die in het gebied plaatsvonden vanaf 1400 zijn we in historisch en archeologisch opzicht relatief goed geïnformeerd. Hoe keek men in deze periode aan tegen de overstromingsrampen? Hoe varieerde het beeld in de tijd en naar regio, en waardoor zijn de ontwikkelingen en variaties te verklaren? Wat heeft de tijdgenoot met zijn ervaringen gedaan, hoe hebben die tot aanpassingen geleid van denken en handelen? Het onderzoek vindt plaats bij Vrije Universiteit, CLUE, Waterstaatsgeschiedenis, onder leiding van prof.dr. Petra van Dam, prof.dr. Karel Davids en dr. Adriaan de Kraker.

De ondergrond van het Nieuwe Land. Concepten en instrumenten voor duurzaam beheer en presentatie van een 'superarchief' van klimaatverandering, landschapsvorming en menselijke bewoning.

Doel van dit project is te laten zien dat:

- + de ondergrond van de polders één groot archief is van klimaatverandering en landschapsvorming over een periode van ongeveer 120.000 jaar. Dit bodemarchief is representatief voor een groot deel van Noordwest-Europa;
- + in dit archief over grote oppervlakken een stapeling van goed geconserveerde 'relictlandschappen' kan worden teruggevonden, die waardevolle informatie bevatten over de landschaps- en vegetatieontwikkeling, de menselijke bewoning en het landgebruik in het gebied;
- + dit archief naar verhouding zeer goed bewaard is gebleven door het sedimentatiemilieu, de diepteligging en het feit dat ingrijpende ruimtelijke ingrepen (ingrepen in de waterhuishouding, ontginningen, bouw) tot ver in de twintigste eeuw achterwege zijn gebleven;
- + inzicht in de geologische opbouw van de ondergrond die noodzakelijk is om bekende archeologische vindplaatsen in hun landschappelijke context te plaatsen. Hoe zag het landschap er bijvoorbeeld uit ten tijde van het Eemien (130.000-115.000 jaar voor heden), toen het klimaat beduidend warmer was dan vandaag en in de regio zelfs nijlpaarden leefden? En hoe in het daarop volgende Weichselien (115.000-12.000 jaar voor heden) dat juist gekenmerkt werd door een koude mammoetsteppe? Kunnen we op grond van nieuw aardkundig onderzoek iets meer zeggen over het landschap van de Swifterbantgroepen (7000-5700 voor heden)?

In dit project zal antwoord worden gegeven op de vraag hoe de (diepe) ondergrond van de polders precies is samengesteld en wat de wetenschappelijke waarde is van de daarin aanwezige relictlandschappen uit een ver verleden. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Vrije Universiteit, CLUE, Geo- en bioarcheologie, Faculteit der Aard- en Levenwetenschappen, onder leiding van prof.dr. Henk Kars, prof.dr. Jan Kolen, dr. Sjoerd Kluiving en dr. Hans Peeters.

Voorouders in de polders - de biografie van het nieuwe land en de beeldvorming daarvan in wetenschap, cultuur en beleid

In 2007 stelden inwoners van Urk aan de orde dat zich in de negentiende-eeuwse collecties van het Utrechts Universiteitsmuseum enkele Urker schedels bevonden. Zij verzochten om teruggave van deze schedels teneinde ze te kunnen herbegraven. Hierbij baseerden zij zich op hun interpretatie van de Bijbel en de betekenis van de begraafplaats als laatste rustplaats voor de leden van de gemeenschap. Eerder hadden mensen afkomstig uit Schokland menselijke resten herbegraven op het grondgebied van dit 'eiland in het land'. Die plechtigheid was omgeven geweest met rituelen; de dragers van de kisten waren gestoken in traditioneel Schoklands kostuum. Wellicht gaf de status van Schokland als werelderfgoed aan de ceremonie een extra betekenis. Maar in het geval van Urk was dat niet aan de orde. Tegenover de cultuurhistorische en religieuze argumentatie van de woordvoerders uit Urk,

plaatste het Utrechts Universiteitsmuseum een wetenschapshistorisch argument: de schedels waren de materiële getuigenissen van een wetenschapstraditie die zijn relevantie heeft behouden tot in onze huidige tijd. De bewoners van (voormalige) Zuiderzeeplaatsen als Urk, Schokland, Staphorst, Marken of Volendam hadden immers volop in de belangstelling gestaan, in die beginjaren van de fysische antropologie in Nederland. Onderzoekers veronderstelden destijds dat zij een authentiek soort Nederlanders waren, vanwege de geïsoleerde ligging ten opzichte van de steden en de eenzijdige gerichtheid op het werken op zee. Daarom werd het ook interessant gevonden hen te vergelijken met andere geïsoleerde gemeenschappen overzee in Nederlands-Indië, en met name Nieuw Guinea.

Dit project is niet alleen van belang vanwege de vergelijkende studies van geïsoleerde gemeenschappen en de ethische vraag ten aanzien van de Urker schedels. Het onderzoek in dit project gaat tevens in op het bevolkingsbeleid van na de inpoldering, waarbij fysisch-antropologische overwegingen een rol speelden bij de selectie van de pioniers voor de ontginning van de polder. Wat opvalt is dat bij deze vraagstukken steeds wetenschappelijke, sociaal-geografische, politieke en culturele processen door elkaar hebben gelopen, met beeldvormingsprocessen als een belangrijke constante. Dit project maakt de polder- en voormalige eilandbewoners nog één keer (maar misschien wel niet voor het laatst) tot pilot-populatie in een 'bevolkingsonderzoek'. Het onderzoekt de wisselwerking tussen wetenschappelijke en culturele beeldvorming in een telkens veranderende sociaal-geografische en politieke context, waarbij de wereld nu eens zo groot is als het koloniale rijk zich uitstrekt, dan weer inkrimpt tot de omvang van een eiland in het land. Het onderzoek beoogt een geschiedenis te reconstrueren die de bevolking van vissersplaatsen, polderbewoners en de nieuwe bevolking van de stedelijke gebieden insluit, met aandacht voor het erfgoed en in het bijzonder voor de rol van religie en emoties in het denken over zichzelf en anderen. Het onderzoek vindt plaats aan de Vrije Universiteit, CLUE Politieke geschiedenis / Museumstudies, onder leiding van prof. dr. Susan Legene, Demelza van der Maas MA en dr. Dieke Hondius.

De bestuurlijke vormgeving van vernieuwend beheer van erfgoed in het Nieuwe Land

Onderzoeksvraag is: welke bestuurlijke organisatievormen en arrangementen zijn voor de polders bij uitstek geschikt om vorm te geven aan integraal, gebieds- en ontwikkelingsgericht erfgoedbeheer, waarin cultureel-historische, ruimtelijke en economische belangen en maatregelen op elkaar worden afgestemd? Beantwoording van deze vraag vergt studie van bestaande organisatievormen en arrangementen in vergelijkend perspectief. Daarbij kan worden gedacht aan een vergelijking tussen de bestaande bestuurlijke vormgeving in de provincie Flevoland en een andere Nederlandse provincie, en aan een vergelijking met regio's in verschillende Europese landen, waar op het terrein van het erfgoedbeheer vergelijkbare bestuursopgaven spelen. De case-selectie zou erop gericht zijn zoveel mogelijk verschillende bestuursvormen en arrangementen in het onderzoek te betrekken.

Specifieke aandachtspunten voor het onderzoek naar bestaande organisatievormen zijn:

- + de verdeling van taken en bevoegdheden tussen verschillende bestuurlijke instanties betrokken bij erfgoedbeheer;
- + de rol, betrokkenheid en invloed van particuliere instellingen en burgers;
- + het verloop en de uitkomst van besluitvorming over projecten waarin erfgoederen figureren, specifieke knelpunten die zich daarbij voordoen;
- + de invloed van een beschermde status (Natuurlijke Landschap, Werelderfgoed, Belvederegebied) op de besluitvorming;
- + welke rol is op deze punten weggelegd voor Nieuw Land Erfgoedcentrum?

Het onderzoek vindt plaats bij de Vrije Universiteit, CLUE Bestuurskunde, onder leiding van dr. Rudie Hulst, prof. dr. Jan Kolen en prof. dr. Jos Bazelmans.

De regionale identiteit van het Nieuwe Land: economische ontwikkelingskansen voor het erfgoed van stad en land

De publieke sector speelt een belangrijke rol in het beheren en ontwikkelen van cultureel erfgoed. Het vaststellen van prioriteiten is daarbij niet altijd eenvoudig. Wie of wat bepaalt de waarde van de uiteenlopende vormen van cultureel erfgoed? Gaat het om veel bezoekers of om de waardering door kenners? Welke rol moeten de kosten van restauratie en instandhouding spelen bij dergelijke beslissingen? En maakt het uit of een aanzienlijk deel van deze kosten kan worden goedge maakt via kaartverkoop?

Wetenschappelijk onderzoek kan helpen bij het vinden van een antwoord op deze vragen en het is dan ook het doel van dit project om via dergelijk onderzoek meer inzicht te krijgen in de mogelijkheden om het erfgoed van Flevoland optimaal te benutten. Daarbij wordt gekozen voor een economische invalshoek: de diverse maatschappelijke kosten en baten van de ontwikkeling van erfgoedactiviteiten zullen in dit deelproject worden geanalyseerd en op overzichtelijke wijze worden gepresenteerd.

Met behulp van deze benadering kan aandacht worden geschonken aan - onder meer - de volgende vragen:

- + wat zijn de kosten en baten van de instandhouding van eventueel te realiseren Nationale Landschappen en werelderfgoedsites als Schokland en de Noordoostpolder, van de ruimtelijke plannen voor behoud door ontwikkeling (bijvoorbeeld Almere Hout) en van nieuwe ontwerp opdrachten voor waardevol erfgoed (bijvoorbeeld voor de archeologische vindplaatsen van de Swifterbantcultuur);
- + welke erfgoedthema's lenen zich goed voor branding/marketing van de New Towns en het karakteristieke polderlandschap? Wat zijn de relevante doelgroepen op regionaal, nationaal en internationaal niveau? Bij deze vraagstukken zullen tussentijdse resultaten van andere projecten, eerder aan de VU uitgevoerd onderzoek (door drs. Petra Brouwer naar de stedenbouwkundige ontwikkeling van de New Towns), alsmede het reeds door andere universiteiten (Groningen, Delft) uitgevoerde onderzoek, als cultuurhistorische input worden gebruikt;
- + wat is de beste manier om historische verhalen en beelden voor het voetlicht te brengen bij toeristen en makers van dagtochten? Welke nuances en verdiepingen van historische iconen en thema's zijn van belang bij publiekspresentaties? Hoe is de verhouding tussen kosten en complexiteit van de beeldvorming en de waardering door de doelgroep(en);
- + welke presentatievormen zijn in deze regio het meest geschikt voor erfgoedtoerisme? Te denken valt aan clustering van presentaties in het erfgoedcentrum, maar ook aan voorzieningen voor toerisme verspreid over de regio (vergelijk de Identiteitsfabriek Zuidoost in Brabant), eventueel gekoppeld aan erfgoedlogies en arrangementen (vergelijk de erfgoedlogies in Noord-Nederland, met overnachtingen et cetera);
- + wat is de invloed van werelderfgoedsites en internationaal erfgoedtoerisme in aangrenzende regio's (met name de Amsterdamse grachtengordel, de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Beemster en het Zuiderzeemuseum te Enkhuizen)? Zijn er mogelijkheden om vanuit Flevoland hierop aan te sluiten?

Het onderzoek zal worden uitgevoerd aan de Vrije Universiteit, CLUE Ruimtelijke economie, onder leiding van prof. dr. Piet Rietveld en dr. Jan Rouwendal.

De toekenning van de onderzoeksprojecten van Nieuw Land aan CLUE was voor CLUE aanleiding om in het universiteitsgebouw een Nieuw Land-kamer in te richten.

Op woensdag 2 december vond de Startbijeenkomst plaats van het Nieuw Land Project bij de VU in Amsterdam. Jan Kolen hield een betoog over het actuele erfgoeddebat en de relatie met het

programma van Nieuw Land en daarna lichtten de promovendi Demelza van der Maas, Ruben van Loon, Don van den Biggelaar, Jeroen Rodenberg en Harm Pieters hun onderzoeksplan toe.

IFMAF (International Fieldschool for Maritime Archaeology Flevoland)

Op 22 augustus 2008 is het officiële startschot gegeven voor de IFMAF door de gedeputeerde voor hoger onderwijs van de provincie Flevoland, Andries Greiner. De IFMAF is een samenwerkingsverband tussen de provincie Flevoland, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de gemeente Lelystad, de RUG en Nieuw Land. Financiële bijdragen van de provincie Flevoland en de gemeente Lelystad hebben het mogelijk gemaakt dat voor het eerst in Nederland een leerstoel Maritieme Archeologie is ingesteld.

Bijzonder hoogleraar prof. dr. A.F.L. (André) van Holk is in dienst van Nieuw Land en Nieuw Land verzorgt – net zoals bij de wetenschappelijke + voor onderzoek – voor een vertaalslag van het onderzoekswerk van de IFMAF in het museum.

De Fieldschool is in 2009 voortgezet met het onderzoek van een onbekend scheepswrak nabij Kuinre, waar door acht studenten aan is deelgenomen, waarvan vijf afkomstig van de RUG en drie van de Universiteit Leiden. Leden van de AWN-Flevoland hebben in het onderzoek geparticipeerd. Doel van het onderzoek was driedelig:

- + opleiden van studenten in het kader van de IFMAF;
- + wetenschappelijk onderzoek: het verzamelen van informatie over het wrak (constructiedetails, inventaris, lading, datering, type, afmetingen);
- + waarderend onderzoek: het verzamelen van informatie over (de compleetheid van) wrak, inventaris en lading.

In 2004 is tijdens diep ploegen op kavel R4 in de Noordoostpolder scheepshout aangeploegd. Jaarringonderzoek van dit hout leverde een kapdatum op in 1593. In overleg met de boer is besloten een verkennend onderzoek uit te stellen tot nader order, aangezien op het perceel bollen werden verbouwd. In 2009 werden bieten op de kavel ingezaaid, zodat een onderzoek voor de grondeigenaar minder problematisch was. De verwachtingen waren hoog gespannen aangezien op deze en een aanpalende kavel in een eerder stadium kanonnen en kannetjes (onderdelen van kanonnen) waren aangetroffen. Als de kanonnen bij het wrak zouden horen zou het gaan om de eerste bewapende koopvaarder van rond 1600 in Flevoland.

Het onderzoek was opgezet als een 'inventariserend veldonderzoek', dat wil zeggen het wrak zou worden blootgelegd middels drie proefsleuven. Al snel na aanleg van de sleuven, bleek het scheepswrak zo sterk gehavend te zijn dat is besloten in overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed om het wrak in zijn geheel op te graven en te bergen, om op die manier een maximale hoeveelheid informatie te kunnen verzamelen.

Het wrak is beschadigd geraakt in verschillende fasen. Allereerst is de constructie gedesintegreerd vlak na het vergaan. Waarschijnlijk zijn toen al de zijden van het wrak losgeraakt van het vlak (de bodem) en de stevens, die beide niet zijn aangetroffen. Alleen in het achterschip is aan bakboord nog een deel van de zijde bewaard gebleven. Voor het overige is alleen het vlak van het schip nog aanwezig. Het vlak is twee keer geraakt bij het leggen van drainagebuizen. Voor het eerst in de jaren vijftig van de vorige eeuw, tijdens het leggen van keramische drainagebuizen en vervolgens is in laatste decennia van de vorige eeuw een plastic drainagebuis door het vlak getrokken. Het diep ploegen was de laatste aanslag op het wrak, waarbij grote delen van het vlak zijn geraakt. Opmerkelijk is dat van geen van deze versturende activiteiten melding is gemaakt. Dit gegeven is in zoverre interessant dat het betekent dat er waarschijnlijk nog meer scheepswrakken, die niet zijn gemeld, in de Flevolandse bodem zullen liggen. De eerste aanwijzingen daarvoor kwamen al aan het

licht tijdens de opgraving, toen bleek dat elders op de kavel 'wel eens bielzen waren opgeploegd'; mogelijk de locatie van de bewapende koopvaarder?

Van het wrak is een deel van het vlak aangetroffen, waarvan de uiteinden puntig uitlopen; de lengte bedraagt gereconstrueerd 10,6 meter bij een gereconstrueerde breedte van 2,6 meter. De totale lengte (over de stevens) van het schip zal ongeveer vijftien meter hebben bedragen bij een breedte van 3,6 meter. Naast het wrak is een complete 'krommer' gevonden, die teruggeplaatst kon worden in het wrak. Dit maakt het mogelijk een dwarsdoorsnede te reconstrueren, zodat een beeld van de vorm van de zijde wordt verkregen. De naden tussen de planken waren afgedicht met gesinteld mosbreeuwsel (mos, moslat en sintels). Opvallend is het vele voorkomen van spinthout (buitenste nog zachte deel van een boom). Meestal wordt het spinthout verwijderd omdat het snel gaat rotten. Duidelijk is dat niet de beste kwaliteit hout voor de bouw van het schip is gebruikt.

De voorlopige conclusie is dat het gaat om een middelgroot vrachtschip, mogelijk bestemd voor het transport van turf. Het type is (nog) niet vast te stellen; de vorm van het vlak lijkt te wijzen op een lokale (Overijsselse) bouw. Mogelijk gaat het om een zeegaande variant van een bok of een voorloper van de praam. Ook hier is nader onderzoek nodig. Duidelijk is in ieder geval wel dat de kanonnen en kannetjes niet afkomstig zijn van dit wrak.

Nader dendrochronologisch (jaarring) onderzoek (van het scheepshout in situ) moet nog worden uitgevoerd om de precieze datering vast te stellen en de herkomst van het hout te bepalen. De herkomst van het hout is opmerkelijk: Midden- en Noord-Zweden. Kleinere vrachtschepen voor lokaal gebruik zijn over het algemeen gebouwd van hout uit de nabije omgeving (onder andere Westfalen). Het wrak is vlak onder de kust aangetroffen, nader onderzoek is nodig om vast te stellen hoe de situatie er ter plaatse uitzag toen het schip verging. Was er sprake van open water of lag het wrak in een geul of is het op het strand achtergelaten om het te slopen? In slijpgeulen langs en aan de uiteinden van het wrak heeft zich veel materiaal (afval) afgezet. Een situatie die op open water niet voorkomt. De vele vragen die de opgraving van dit wrak oproept, zullen in de rapportage aan bod komen.

Het veldwerk in 2009 mocht zich, evenals in 2008 en 2007, in een ruime publieke belangstelling verheugen: 150 belangstellenden hebben de site bezocht. Op de open dag voor bestuurders en ambtenaren uit de provincie Flevoland waren tien bezoekers aanwezig. De Flevopost, de Stentor en de Noordoostpolder en de internetsite de Erfgoedstem hebben artikelen aan de opgraving gewijd. Door deelnemers aan het veldwerk is in 2009 de blogspot bijgehouden om geïnteresseerden te informeren: <http://ifmaffieldschool.blogspot.com/>.

Een ander belangrijk deel van de werkzaamheden betreft het initiëren en begeleiden van wetenschappelijk onderzoek en geven van onderwijs:

- + Alice Overmeer, promovendus in het kader van de wetenschappelijke + voor onderzoek van Nieuw Land, verricht onderzoek met de titel "Dutch clinker-built ships in the 15th and 16th century". Leerstoelhouder is co-promotor en begeleider van het onderzoek;
- + bij Nieuw Land is een aanvraag ingediend voor een promotieonderzoek in het kader van de wetenschappelijke + voor onderzoek, onder de titel "De Zuiderzee als verkeersplein; de natuurlijke en culturele context van de turfvaart over zee 1600-1900";
- + bij de Stichting Nederlands Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) is een aanvraag ingediend in het kader van het programma Odyssee, onder de titel "Vis en voorspoed voor Holland. Het waterschip, drijvende visvijver en sleepboot en de voorspoed van Holland in de zestiende en zeventiende eeuw". De aanvraag is gehonoreerd en onderzoeker Anko Immink is aangesteld voor de duur van één jaar. Het onderzoek is gestart op 1 oktober 2009 en is begroot op € 62.844, waarvan € 50.000 NWO subsidie.

- + twee Researchmaster studenten, Erwin Brouwer en Joep Verweij, hebben zich in het kader van het college Inleiding Maritieme Archeologie beziggehouden met het opzetten en ontwerpen van een database voor respectievelijk 'zeegaande schepen' en 'tjalken'. Product is een ontwerp voor een databasestructuur en het werkstuk: "Tussen vondst en functie in Flevoland. Interpretatie van scheepsvondsten aangemerkt als koopvaarder";
- + researchmasterstudent Joep Verweij (RUG) heeft als voorbereiding op het veldwerk op kavel R 4 een vooronderzoek gedaan: "Het Land van Vollenhove in Maritiem Perspectief. Vooronderzoek Noordoostpolder kavel R4 nabij Kuinre", daarnaast heeft hij het geborgen scheepshout gedocumenteerd en een opgravingsverslag geschreven;
- + begeleiding researchmasterstudent Joep Verweij (RUG) bij onderzoekstages;
- + beoordeling veldwerkverslagen studenten;
- + begeleiding bachelor scriptie Koen Blok (RUG): "Reconstructie van het vrachtschip gevonden op kavel OM 11 (Flevoland)";
- + begeleiding bachelor onderzoekstage Jannie de Bruine (UL): "De strijd tussen land en water";
- + drie bachelor/mastercolleges in het kader van de voorbereiding veldwerk IFMAF (28 mei 2009; opgraving scheepswrak kavel NR 4);
- + negen colleges in het kader van de Research Master Maritime Archaeology (Maritieme Archeologie) aan het Groningen Institute of Archaeology (GIA) van de RUG (november 2008 – januari 2009).

Samenwerkingsverbanden

- + opzetten en 'on-line' gaan van de website 'www.verganeschepen.nl' met Nieuw Land en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (ing. R. Oosting);
- + samen met prof. dr. D.C.M. Raemaekers (RUG) opzet van een samenwerkingsverband tussen de RUG en het Niedersächsisches Institut für Historische Küstenforschung te Wilhelmshaven;
- + samenwerkingsverband met Universiteit van Southampton (dr. J. Adams), project Romeinse schepen in Europa;
- + met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam en Erfgoed Nederland is het voorstel ingediend om het driejaarlijkse International Symposium on Boat and Ship Archaeology naar Nederland te halen in 2012. Het congres is binnengehaald; onderdeel van het programma zal onder andere een bezoek aan de provincie Flevoland vormen;
- + Landelijk weet men de IFMAF inmiddels ook te vinden. In september heeft het NOS Journaal contact opgenomen om achtergrondinformatie te vergaren over een waterschip dat was gevonden in het IJmeer.

Archeologisch onderzoek

Archeologische veldcursus

Voor het zesde jaar op rij vond er in 2009 een archeologische veldcursus plaats in het Swifterbantgebied. De veldcursus werd gefinancierd en uitgevoerd door de RUG en Nieuw Land in samenwerking met de Archeologische Werkgemeenschap Nederland, afdeling Flevoland.

Archeologisch spreekuur

Dick Velthuisen houdt iedere maand een archeologisch spreekuur. Bezoekers kunnen op elke laatste vrijdag van de maand van 13.00 tot 16.00 uur hun Flevolandse bodemvondsten melden en laten beoordelen qua herkomst en datering. Indien nodig wordt doorverwezen naar specialisten. Het spreekuur is een bijzondere dienstverlening aan het publiek en levert tegelijkertijd ook een waardevolle bijdrage aan de kennis van de archeologie van Flevoland. Hoewel niet elk spreekuur

spectaculaire vondsten oplevert, zijn ook in 2009 weer een aantal opmerkelijke objecten aangeboden, zoals de torques die in Oostelijk Flevoland zijn gevonden.

Het spreekuur vond in 2009 elf maal plaats. De in het archeologisch spreekuur aangemelde vondsten en voorwerpen worden jaarlijks vermeld in het Cultuur Historisch Jaarboek voor Flevoland. De archeoloog van Nieuw Land wordt in het spreekuur bijgestaan door leden van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland. Zestien personen bezochten het spreekuur.

Historisch Onderzoek

SAMF (Steunpunt Archeologie en jonge Monumenten Flevoland)

De provincie Flevoland en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed financieren het SAMF dat tot taak heeft de gemeenten in Flevoland te ondersteunen voor wat betreft hun archeologie en (jonge) monumentenbeleid.

De adviesvragen, die betrekking hebben op archeologie (ruimtelijke ingrepen) zijn het afgelopen jaar enorm toegenomen en meer verdeeld over de verschillende gemeenten dan vorig jaar:

Gemeenten & Provincie	Aantal adviezen
Almere	1
Zeewolde	5
Lelystad	5
Dronten	15
Urk	6
Noordoostpolder	23
Provincie	2
Totaal	57

Verschillende adviseringstrajecten zijn dit jaar afgerond. Zo is het archeologiebeleid van de gemeenten Dronten en Zeewolde vastgesteld. Het project 'Visie buitengebied gemeente Dronten' is eveneens afgerond. Met de gemeente Urk is het traject naar een eigen archeologiebeleid gestart, dat voortgang zal vinden in 2010. Op verzoek van de gemeente Lelystad is voor een periode van drie jaar een Monumentencommissie voor de gemeente geformeerd. Een archeoloog en een historicus van Nieuw Land zijn lid van deze commissie die in 2010 volop zal gaan draaien. Ook zullen mogelijkheden worden onderzocht om de commissie uit te bouwen tot een regionale commissie die meerdere gemeenten bedient. In verband met de dreigende sloop van een serie aquaducten in de Noordoostpolder zijn deze geïventariseerd. Ook is een begin gemaakt met de inventarisatie van gebouwde monumenten – als onderdeel van de erfgoedbalans van de provincie - in Flevoland. Inmiddels zijn een kleine honderd locaties in de gemeente Noordoostpolder bezocht, daarbij is niet alleen gelet op de schoonheid van gebouwen of terreinen, maar vooral ook op het verhaal dat locaties en gebouwen vertellen. Het project wordt gecontinueerd in 2010. De bedoeling is om in samenwerking met bewoners te komen tot een breed gedragen selectie van terreinen en monumenten.

In het kader van het zichtbaar maken van erfgoed heeft het steunpunt advies verleend aan enkele (particuliere) projecten, onder andere het aardkundig monument 'de Gesteentetuin van Schokland', een fotografieproject van markeringspalen van scheepsvindplaatsen en de website 'Vergane schepen'. Verder is de scriptie 'Erfgoed uit de klei getrokken. Aanbevelingen voor beleid' van Susan Douwma

begeleid. Daarnaast is archiefonderzoek verricht naar de oorspronkelijke inrichting van de kantine van het Werkeiland Lelystad.

Tenslotte heeft het steunpunt een studiedag voor gemeenteambtenaren georganiseerd over 'het landschap van Flevoland' en twee landelijke inspiratiedagen verzorgd onder de noemer 'Het verleden als verleiding', respectievelijk getiteld 'Het zichtbaar maken van erfgoed' en 'De economische betekenis van ruraal erfgoed'. Als spin-off van deze congressen zal in 2010 in samenwerking met een van de sprekers, Willem Foorhuis (lector plattelandsvernieuwing agrarische Hogescholen van Hall en Larenstein en expert op het gebied van regionale transitie) bij Nieuw Land een unieke masterclass starten voor ambtenaren, die betrekking heeft op cultuurhistorie, waarin participatie van bewoners voorop staat (draagvlak), onder het motto 'maak de ruimte samen met de mensen die haar gebruiken'.

Historische Informatiepunten

Nieuw Land en de Flevomeerbibliotheken realiseerden in de openbare bibliotheken van Urk, Emmeloord, Dronten, Lelystad en Almere een Historisch Informatiepunt (HIP) en de daarbij behorende website www.toeninlevoland.nl. Nieuw Land verzorgde de teksten en beeld- en geluidcollecties.

Han Lammers Leerstoel + International New Town Institute (INTI)

Nieuw Land ondersteunt het wetenschappelijk onderzoek naar Flevolandse thema's en het – in het verlengde daarvan – verzamelen en aanbieden van bronnenmateriaal en is derhalve vertegenwoordigd in het bestuur van de Han Lammers Leerstoel en het bestuur van het INTI in Almere.

De Han Lammers Leerstoel beoogt een wetenschappelijke verdieping te geven aan maatschappelijke vraagstukken die Almere betreffen. Hiertoe heeft de stichting in 2005 een leerstoel ingesteld en Arnold Reijndorp benoemd tot bijzonder hoogleraar Sociaal-economische en ruimtelijke ontwikkelingen van nieuwe stedelijke gebieden aan de Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam.

Het INTI stelt zich ten doel kennis en inzicht te verwerven op het gebied van nieuwe steden wereldwijd ten dienste van hen die voor de opgave staan nieuwe steden tot ontwikkeling te brengen of bestaande nieuwe steden te transformeren in geval van groei, stabilisatie of krimp.

De website van het INTI bevat een database met gegevens over new towns in de hele wereld.

Heemschut Flevoland en Monumentenbeleid

Nieuw Land is bestuurlijk vertegenwoordigd in Heemschut Flevoland en werkt op het gebied van monumenten nauw samen met de provinciale commissie van Heemschut.

Het beleid van Heemschut Flevoland is gericht op samenwerking met anderen die opkomen voor behoud van cultuur en natuur zoals Nieuw Land Erfgoedcentrum, het Flevofonds, de vrienden van Nieuw Land, en Het Flevo-landschap.

Het belang van samenwerking met anderen werd duidelijk toen Heemschut in 2009 op krachtige wijze stelling nam tegen de plannen om langs de dijken van de Noordoostpolder een buitendijks windmolenpark met wiekhoogte tot 150 meter aan te leggen. De actie was bedoeld om de gemeente Urk te steunen in het verzet tegen deze voor het aanzicht van het dorp desastreuze plannen.

Vergelijkbaar is de opstelling van Heemschut tegen de dreigende aantasting van het voormalige Werkeiland Lelystad (thans Lelystad Haven). Geplande hoogbouw dreigt dit oudste cultuurmonument van Oostelijk Flevoland voorgoed te vernielen. Daarbij wordt actief publiciteit gezocht om duidelijk te maken dat er altijd met deskundigheid en betrokkenheid wordt gehandeld. Ondersteunende publiciteit in de regionale pers en via Omroep Flevoland zijn hierbij van grote waarde.

Dat blijkt ook uit andere, minder zichtbare activiteiten van Heemschut Flevoland. Zo was er sprake van betrokkenheid bij de verbouwing van de Poldertoren in Emmeloord. Er was controle op de

monumentenvergunning van één van de oudste woonhuizen in Ens (Noordoostpolder). Met de gemeente Noordoostpolder wordt overlegd over de mogelijkheid om van Nagele een beschermd dorpsgezicht te maken. Dit is al het geval met Urk waar deze status na betrokkenheid van Heemschut gerealiseerd werd en waar recent enkele adviezen voor bouwplannen werden opgevolgd.

De adviesfunctie van Heemschut Flevoland blijkt ook uit de deelname aan gesprek- en overleggroepen. Zo heeft een vertegenwoordiger van Heemschut zitting in een jury van een prijsvraag over monumentale landbouwschuren en doet Heemschut mee in een adviesgroep over de aankoop van de oudste scheepswerf op Urk. Tevens is er regelmatig persoonlijk contact tussen bestuurders van Heemschut en gemeentelijke en provinciale ambtsdragers.

Op zaterdag 29 augustus is door Heemschut Flevoland in samenwerking met het *Flevofonds* een wandelexcursie georganiseerd die in het teken stond van 'Pionieren in de Polder'. In het stadhuis van Lelystad werden de gasten ontvangen door wethouder Jop Fackeldey. Daarna vertrok de toerbus voor de excursie via Werkeiland Lelystad naar Emmeloord voor de lunch in het Voorhuys, een bezoek aan de Poldertoren en een wandeling met gidsen door Oud-Emmeloord. Aansluitend werd een bezoek gebracht aan de barak van Tollebeek, een met steun van Europese gelden gerenoveerde pioniersbarak. Jan Hermsen gaf een toelichting bij de barak, Maarten Schonk was gids in de touringcar. De dag werd afgesloten met een aperitief in De Goede Aanleg in Tollebeek.

Al met al gaat het vooral in kwalitatief opzicht goed met Heemschut Flevoland. Dat komt met name door de doelgerichte wijze van werken, waarbij goede persoonlijke contacten en netwerken van groot belang zijn. De excursies en bijeenkomsten versterken de onderlinge binding. Zorgpunt is het vergrijzen en qua aantal bescheiden ledenbestand. De Provinciale Commissie ziet het als een uitdaging de organisatie te verjongen en het aantal leden te doen stijgen. Zij richten zich daarbij vooral op geïnteresseerden in de openbare zaak, zoals bestuurders en ambtenaren, en naast individuele leden ook op bedrijven die het belang van behoud van kwalitatief hoogwaardig erfgoed naar waarde weten te schatten.

De Provinciale Commissie Heemschut Flevoland wordt gevormd door P.R. Nijhof, Lelystad (voorzitter), mr. S.C. Trip, Almere (secretaris), mw. drs. W.H.J. van der Most, Almere (penningmeester), J. Bergshoeff, Emmeloord (technisch adviseur), R. Bakelaar, Lelystad (planologisch adviseur), D. Lentink, Dronten (planologisch adviseur), E.G. Boshuijzen, Almere (PR-adviseur) en de leden W. Baarsen, Urk, en mw. drs. M.A.S. van Sprang-Kamstra, Lelystad. De Provinciale Commissie Flevoland vergadert zes keer per jaar in Nieuw Land. Nieuw Land is penvoerder en dr. H. Pruntel verzorgt de notulen.

Genootschap Flevo

Nieuw Land is bestuurlijk vertegenwoordigd in Genootschap Flevo en organiseerde tweemaal met het genootschap een symposium. Beide werden geleid door de voorzitter van Genootschap Flevo ir. P. Loos. Op 28 januari stond het rapport van de Tweede Deltacommissie (Commissie Veerman) centraal met als sprekers ir. A.P. Heidema (lid van de Tweede Deltacommissie) en dr. S. Schaap (voorzitter van de Unie van Waterschappen en dijkgraaf van waterschap 'Groot Salland'). De voordrachten en de daarop volgende discussies werden in december gepubliceerd in *WaterWerken. De Tweede Deltacommissie, Cultuur Historisch Jaarboek voor Flevoland*.

Op 21 oktober vond het symposium 'Flevoland: ruimte voor kansen' plaats. Sprekers waren mw. A. Bliiek-de Jong (gedeputeerde van de Provincie Flevoland), P. Langeweg (adviseur van de ANWB en bestuurslid van de Vereniging Deltametropool) en A. Michielsen (voorzitter van LTO Noord provincie Flevoland). Beide conferenties mochten zich in een ruime belangstelling verheugen.

Genootschap Flevo was ook participant in het 'SAMenwerking MarkerMeer' (SAMM), de organisator van de expositie over toekomstplannen voor Markermeer en IJmeer, die van 7 maart t/m 7 juni in Nieuw Land te zien was. De opening van deze tentoonstelling door de Flevolandse gedeputeerde A. Greiner op 7 maart werd gecombineerd met een discussiebijeenkomst.

Advisering en onderzoeksbegeleiding

De onderzoekers adviseerden Omroep Flevoland bij de productie en uitzending van nieuwe afleveringen van Blik op toen. Nieuw Land leverde ook beeldmateriaal en deed de tekstredactie. Tevens werd de tekstredactie verzorgd voor het programma dat Omroep Flevoland op 1 juni uitzond naar aanleiding van het vijftienvigjarig bestaan van Zeewolde.

Medewerkers van Nieuw Land adviseerden de gemeente Noordoostpolder over het Landschapsontwikkelingsplan.

De onderzoekers en conservator namen deel aan een door Het Oversticht op 13 mei georganiseerde Belvedere-bijeenkomst te Bant.

De archeologisch medewerker adviseerde en verstreekte informatie aan Vestigia, Oranjewoud en Falkplan, en aan mevr. Finoult van de universiteit in Brussel, mevr. Jannie de Bruine van Universiteit Leiden, mevr. Geraldine Mulder van hogeschool Saxion te Deventer, Ben ten Raa (fotomateriaal voor Almere), en Jeroen ter Brugge van het Maritiem Museum Rotterdam.

De onderzoekers lazen het manuscript dat Joop Nicolai maakte over de structuurplannen van Lelystad en gaven de auteur adviezen en tips om zijn verhaal van meer context te kunnen voorzien.

Teksten werden geleverd voor de Historische Scheurkalender 2010 en het pilotproject "Historische Plaatsen" van de gemeente Lelystad.

De tekst- en beeldredactie werd verzorgd van het manuscript voor de wandelgids *15 stappen rond de Poldertoren. Cultuurhistorische wandeling door Emmeloord* dat door Nieuw Land in 2009 werd uitgegeven.

Provinciaal museumconsulentschap

Nieuw Land is een erkend museum en verzorgt in Flevoland het provinciale museumconsulentschap. De Flevolandse consulent maakte in 2009 kennis met Museum 'Het oude Raadhuis' in Urk, Museum Nagele, Museum Schokland en het Aviodrome te Lelystad. De ondersteuningsbehoefte van Museum Nagele en Museum Schokland leidden tot nadere contacten. De consulent nam ieder kwartaal deel aan het bestuursoverleg van de Stichting Landelijk Contact van Museumconsulenten, de viering van het 25-jarig bestaan van deze organisatie op 11 juni in Zaltbommel en het Vlaams-Nederlands consulentenoverleg te Rotterdam op 5 maart.

Interviews met medewerkers

Caroline Hoek-van der Hoek, radio-interview in het Muzisch Centrum in Emmeloord ter gelegenheid van de overhandiging van de eerste gedigitaliseerde uitzending op CD uit het archief van de Omroep voor Zieken en Ouderen in de Noordoostpolder, op 27 juni. Het totale OZO-archief omvat 42 jaar geluidsfragmenten en reportages over de Noordoostpolder en Urk.

Voordrachten van medewerkers

- + Remco van Diepen, 19 februari, Museum Schokland, 'De Noordoostpolder en de Nederlandse voedselvoorziening tijdens de Tweede Wereldoorlog' voor de Vereniging Vrienden van Schokland.
- + Elsbeth Groothedde, 9 juni, Emmeloord; 'Flevolands Geheugen', voordracht voor vrijwilligers van Landschapsbeheer Flevoland.
- + Willy van der Most, 29 juni, 'Landschapskunst en -architectuur in de Flevopolder', Erasmus Universiteit Rotterdam, voor de Zomeracademie van de HOVO met excursie op 1 juli.
- + Alice Overmeer, 1 september, Deventer: 'Scheepsbouwontwikkeling in Nederland van Prehistorie t/m WOII', college aan studenten van Saxion Next, Hogeschool te Deventer, in het kader van de collegereeks 'Waterbodems'.
- + Alice Overmeer, 25 oktober, Lelystad: 'Onderwaterarcheologie in Nederland', lezing in het kader van de tentoonstelling 'Vergane Schepen', Nieuw Land Erfgoedcentrum.

- + Alice Overmeer, 5 november, Lelystad: 'Overnaadse schepen tussen 1400 en 1600 na Chr. Stand van zaken na vier jaar', presentatie aan collega's Nieuw Land Erfgoedcentrum.
- + Alice Overmeer, 7 november, Lelystad: 'Scheepsbouwontwikkeling in Nederland van Prehistorie t/m WOII' and "Methoden en technieken', twee colleges in het kader van de cursus 'Maritieme Archeologie' voor de Landelijke Werkgroep Archeologie Onder Water (LWAOW-afdeling van AWN), Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- + Willy van der Most, 13 december, Lelystad, 'Het Zuiderzeeproject', voor Innerwheel.

Publicaties van medewerkers

- + Lenie Bolle, Remco van Diepen en Wil van der Most (red.), *WaterWerken. De Tweede Deltacommissie. Cultuur Historisch Jaarboek voor Flevoland* [19] (Lelystad 2009).
- + Remco van Diepen, André van Holk en Alice Overmeer, *Vergane schepen* (Lelystad 2009).
- + A. Geurts, '*Neues Land und neue Bauernhäuser. Landwirtschaftliches Bauen im Wieringermeer- und Noordoostpolder (Niederlande)*' in: S. Elpers, E. Klüeting en T. Spohn (eds.), *Landwirtschaftliches Bauen im Nordwesten zwischen 1920 und 1950. Schriften des Westfälischen Heimatbundes* (Münster 2009) 88-100.
- + Caroline Hoek, Literatuuroverzicht Flevoland, Historisch Geografisch Tijdschrift (2009).
- + A.F.L. van Holk en W.B. Waldus, W.B., '*Uitrusting, inventaris en persoonlijke eigendommen*' in: W.B. Waldus (red.), 'De Jonge Jacob', ADC Monografie 6 / ADC rapport 2100, ADC Maritiem (Amersfoort 2009) 47-62.
- + A.F.L. van Holk, *Het houten bootje*. In: G. Aalderberg (red.), Aardgastransportleiding Grijpskerk-Wieringermeer, tracédeel Grijpskerk-Workum (A-652) – catalogusnummer 52, gemeente Sneek; archeologisch onderzoek: inventariserend veldonderzoek (proefsleuven), (2009) 24-33 en fig. 10-15.
- + A.F.L. van Holk, '*De bakens verzet. Maritieme archeologie in Nederland in een stroomversnelling?*', Tijdschrift voor Zeegeschiedenis jrg. 28 (2009), 2, pp. 12-23.
- + A.F.L. van Holk, '*Maritime Archaeology in the province of Flevoland, the Netherlands – scope, organisation and development*' in: Proceedings International symposium on Penglai Ancient ship, Penglai, China (2009).
- + A.F.L. van Holk, '*Recent Roman Shipfinds from the Netherlands*', in: Bateaux de navigation intérieure: pratique régionale et influences maritimes méditerranéennes. Table Ronde Internationale, Aix-en-provence, 27-28 octobre 2008 (in druk).
- + A.F.L. van Holk, '*Scheepswrak gedetecteerd met geofysische technieken*', Paleo-aktueel 20 (2009) 111-115.
- + A.F.L. van Holk, '*International Fieldschool for Maritime Archaeology Flevoland*' in: L. Bolle, R.C. van Diepen en W.H.J. van der Most (red.), *Waterwerken. De Tweede Deltacommissie. Cultuur Historisch Jaarboek voor Flevoland* [19] (Lelystad 2009) 154-155.
- + A.B.M. Overmeer, '*Scheepswrak aan het wrakkenpad. De verkenning van een 16de-eeuws scheepswrak op kavel B 36, Noordoostpolder*', Grondsporen 5. GIA (Groningen 2009).
- + Waldus, W.B. en A.F.L. van Holk, '*Uitrusting, inventaris en persoonlijke eigendommen*' in: W.B. Waldus (red.), 'De Jonge Jacob', ADC Monografie 6 / ADC rapport 2100, ADC Maritiem (Amersfoort 2009) 95-114.

Lidmaatschappen

Nieuw Land is als provinciaal erfgoedcentrum uit oogpunt van zijn taken op het gebied van onderzoek aangesloten bij de volgende landelijke koepelorganisaties:

- + Bond Heemschut;
- + Ecsite, vereniging van science centers en musea;
- + Landelijk Overleg Regionale Geschiedbeoefening van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur;

- + Nationale Contactcommissie Monumenten;
- + NWO Stichting Economische, Sociaal-culturele en Ruimtelijke Wetenschappen;
- + NWO Stichting Historische Wetenschappen;
- + Vereniging voor Lokale en Regionale Geschiedenis;
- + Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis.

Organisatie

Medewerkers

Per 1 juni nam Annelies Cordes afscheid als medewerker digitale informatie/avm. Zij werd in augustus opgevolgd door Karin Haveman. Archivaris Tamara Tesselaar nam in oktober afscheid van Nieuw Land. Haar opvolger kon pas in 2010 worden geworven. Lenie Bolle begon op 15 mei als project-medewerker voor onderzoek ter vervanging van onderzoeker Henk Pruntel. Alice Overmeer, promovendus Scheepsarcheologie, ging op 20 oktober uit dienst.

Per 1 januari is Yolanda van den Berg in dienst als medewerkster educatie. Karin Dibbits ging in november met zwangerschapverlof.

Samenstelling per 31 december 2009

Directeur

Arjan Agema (1,0 fte)

Onderzoek & Collecties

Willy van der Most, hoofd afdeling Onderzoek & Collecties en academische vakreferent wetenschappelijke bibliotheek, plv. directeur (1,0 fte)

Remco van Diepen, wetenschappelijk onderzoeker (1,0 fte)

Henk Pruntel, wetenschappelijk onderzoeker (1,0 fte)

Lenie Bolle, onderzoeksmedewerker (1,0 fte tijdelijk medewerker)

André van Holk, coördinator Steunpunt Archeologie en jonge Monumenten (0,7 fte, tijdelijk medewerker) en bijzonder hoogleraar IFMAF (0,3 fte, tijdelijk medewerker)

André Geurts, conservator (1,0 fte)

Dick Velthuisen, archeologisch medewerker (1,0 fte)

Caroline Hoek-van der Hoek, bibliothecaris (0,8 fte)

Elsbeth Groothedde, bibliothecaris (1,0 fte)

Bert Schakelaar, contentmanager/webmaster (0,8 fte)

Karin Haveman, medewerker digitale informatie/avm (1,0 fte)

vacature, archivaris (0,89 fte)

Diana Oppelaar, archivaris (0,8 fte)

Publiek & Presentaties

María Virto Marcilla, hoofd afdeling Publiek & Presentatie (1,0 fte)

Kors de Waard, conceptontwikkelaar en vormgever (0,5 fte)

Erik Luik, medewerker Educatie (0,8 fte)

Yolanda van den Berg, medewerker Educatie (0,8 fte)

Marjolijn Bechthold-Hoogstad, redactioneel medewerker (0,6 fte)

Karin Dibbits-Lips, medewerker Marketing en Communicatie (0,6 fte)

Elisabeth ten Wolde, medewerker Marketing en Communicatie (0,6 fte)

Imke Bobeldijk, algemeen medewerker publieke dienstverlening (0,67 fte)

Inge Riemersma, receptioniste/caissière (0,55 fte)

Lia Mans-Kniesmeijer, receptioniste/caissière (0,8 fte)

Reni Mans, receptioniste/caissière (0,63 fte)

Marían van Heest, receptioniste/caissière (0,8 fte)

Dewellie Zwijnenburg, receptioniste/caissière (0,5 fte)

Jeroen de Groot, technisch medewerker gebouwbeheer (1,0 fte)

Dick van Vulpen, technisch medewerker presentaties (0,6 fte)
 Albert Geurts, medewerker techniek (1,0 fte, gedetacheerd via Concern voor Werk)

Interne Zaken

Hans de Vries, hoofd interne zaken (0,89.fte)
 Pamela Coljee-Siswoko, managementassistent (0,8 fte)
 Monique Kouthoofd, secretariael medewerker (0,7 fte)
 Pauline Kunst-Sijmons, financieel administratief medewerker (0,5 fte)

Vrijwilligers:

Kees Bolle, Martha van den Bremer, George Buijsrogge, Lein Gilde, Jaap van der Guchte, Ynze van der Honing, Diny Kaptein, Winfried van Kleef, Etienne Klinkert, Peter Kuipers, Bert Kulsdom, Lydie Kutschruiter, Marion van Meer, Siem Meijers, Peter van Oijen, Truida van Santen, Maarten Schonk (coördinator vrijwilligers), Leo Smoltsak, Johan de Waard, Jenny Walet en Cor Willems.
 In 2009 hebben Ansje Binnerts en Dick Osinga afscheid genomen van Nieuw Land.

Congressen, cursussen en studiedagen

Congresbezoek, studiedagen en evenementen waaraan onderzoeksmedewerkers deelnamen

Wanneer	Wie	Waar	Waarover
28-01	Remco van Diepen, André Geurts, Willy van der Most en Henk Pruntel	Nieuw Land Lelystad	Bijeenkomst 'Samen Werken met Water', georganiseerd door Genootschap Flevo en Nieuw Land
03-02	Arjan Agema, Willy van der Most en María Virto	Almere	Opening INTI aan de Blekerstraat
27-02	Arjan Agema, Elsbeth Groothedde, Willy van der Most en Henk Pruntel	Bibliotheek Emmeloord	Opening HIP en website www.toeninfevoland.nl
28-02	Willy van der Most en Henk Pruntel	Wieringermeer	Verkenningstocht door de Wieringermeer in kader van kunst- en erfgoedproject Beloofd Land
03-03	André van Holk	Wilhelmshaven	Samenwerkingsverband onderzoek kustlandschap (IFMAF)
17-04	Remco van Diepen en Henk Pruntel	Wageningen Universiteit Research (WUR)	Voorjaarsbijeenkomst van de Vereniging voor Landbouwgeschiedenis, getiteld 'Landbouw en landschap in de twintigste eeuw: van productie- naar consumptielandschap'
20/23-04	Alice Overmeer	RUG Groningen	Publishing in Word
23-04	Remco van Diepen en André van Holk	Nieuw Land Lelystad	Thema- en uitwisselingsbijeenkomst 'Het landschap van Flevoland' (SAMF)
25-04	Remco van Diepen	Marine Etablissement Amsterdam	Congres van de IJsselmeervereniging.

25-04	André van Holk	's-Hertogenbosch	Standhouder namens SAMF en bezoek restauratiebeurs
11 t-m 15 mei	Karin Dibbits en Arjan Agema	Berlijn	Studiereis Musea. Museumvereniging.
13-05	Remco van Diepen, André Geurts, André van Holk en Willy van der Most	Bant	Belvedere bijeenkomst en excursie in de Noordoostpolder
14-05	Caroline Hoek-van der Hoek	Zeewolde	25jarig bestaan van de gemeente Zeewolde
15-05	André van Holk	Leeuwarden	Monumentenstudiedag Tussen Geschiedenis en Kitsch (SAMF)
04-06	Alice Overmeer	RCE Amersfoort	MACHU Symposium (internationaal congres over bescherming en visualiseren van cultureel erfgoed onderwater) (Wetenschappelijke + voor onderzoek)
11-06	Willy van der Most	Erasmus Universiteit Rotterdam	Seminar 'Dag der verdieping', voorafgaande aan de post-academische leergang Informatie- en documentatiemanagement.
11-06	Alice Overmeer	RCE Lelystad	Presentatie 'De Zeehond'
15-06	Yolanda van den Berg en Erik Luik	Arnhem	Dag van de Cultuureducatie (Cultuurnetwerk), 'Doelen en Evaluatie van Erfgoededucatie' (Erfgoed Nederland)
20-06	Arjan Agema, Willy van der Most en María Virto	Emmeloord	50 ^{ste} verjaardag en heropening Poldertoren
22-06	Alice Overmeer	Kuinre	IFMAF-verkenning van een scheepswrak op kavel R 4, Noordoostpolder
24 t/m 27 juni	María Virto	Malaga, Spanje	International Conference Communicating the museum - Social networking.
25-06	Alice Overmeer	Kuinre	IFMAF-verkenning van een scheepswrak op kavel R 4, Noordoostpolder
26-06	André van Holk	Kuinre	Rondleiding ambtenaren op opgraving scheepswrak kavel R 4 (IFMAF)
27-06	Willy van der Most	Lelystad	Dag van de Architectuur
10-08	Alice Overmeer	ADC Amersfoort	Advisering over mogelijk hergebruikt scheepshout, gevonden te Meppel (Wetenschappelijke + voor onderzoek)
30-08	André van Holk	Nieuw Land Lelystad	Lezing Vergane schepen (IFMAF)
02-09	André van Holk	Nieuw Land Lelystad	Rondleiding schoolklas Groenhorst college Ventjager (IFMAF)
06-09	André van Holk	Nieuw Land/RCE Lelystad	Rondleiding bij Ventjager, Beurtschip & Zeehond in het kader van Vergane Schepen (IFMAF)
08-09	Marjolijn Bechthold en María Virto	Hermitage, Amsterdam	Kom je ook 2?
11-09	Lenie Bolle en	De Kubus Lelystad	Symposium 'Lelystad heeft het gemaakt'

	Remco van Diepen		
22-09	Yolanda van den Berg en Erik Luik	Rotterdam	Stuudiemiddag 'Ontmoeting op Hoog niveau', Doelen en Evaluatie van erfgoededucatie: praktijk en onderzoek in wisselwerking.
22-09	Arjan Agema, Lenie Bolle, Remco van Diepen en Willy van der Most	De Pijler Lelystad	Cornelis Lely Lezing 2009 van prof. dr. C. Veerman
05-10	Alice Overmeer	Amsterdam	Werkbezoek aan opgraving en berging van een waterschip, gevonden in Amsterdam Zeeburg door archeologisch bedrijf ADC Maritiem
06-10	María Virto	RUG	Masterclass gegeven over culturele marketing voor studenten opleiding Kunstmarketing.
08-10	Remco van Diepen	Radbouduniversiteit Nijmegen	Conferentie 'Climate Change and Europe: mitigation and adaption... or are we drowning?'
08-10	André van Holk	Swifterbant	Presentatie opgraving N 23 (IFMAF)
08 t/m 09-10	María Virto	Abdij en Zeeuws Museum Middelburg	Museumcongres
10-12	Yolanda van den Berg en Erik Luik	NEMO, Amsterdam	'Gender' (VSC).
12/16-10	André van Holk en Alice Overmeer	Istanbul	International Symposium for Boat- and Shiparchaeology (ISBSA). (IFMAF en Wetenschappelijke + voor onderzoek)
21-10	Remco van Diepen, André Geurts en Willy van der Most	Nieuw Land Lelystad	Symposium 'Flevoland, ruimte voor kansen' (Genootschap Flevo)
25-10	André van Holk	Nieuw Land Lelystad	Lezing Romeinse schepen in kader van Vergane Schepen (IFMAF)
31-10	Willy van der Most	Lelystad Haven	Herdenking Perceel P door de Wijkraad Lelystad Haven. Bij deze gelegenheid zijn door Nieuw Land opnamen gemaakt van de verhalen die de pioniers vertelden in hotel De Lange Jammer
03-11	Yolanda van den Berg en Erik Luik	Hermitage, Amsterdam	'Het museum leert!' Masterclass Art, Education and Inclusion (VSB-fonds)
10/11-11	Alice Overmeer	RUG Groningen	Computer cursus 'Endnote'
13-11	Alice Overmeer	Middelburg	Reuvensdagen Symposium (jaarlijks archeologisch congres) (Wetenschappelijke + voor onderzoek)
16-11	Medewerkers Nieuw Land	Nieuw Land Lelystad	Cursus Hostmanship
18-11	André van Holk en Willy van der Most	Nieuw Land/RCE Lelystad	Rondleiding-lezing CLUE (Wetenschappelijke + voor onderzoek)

21-11	André van Holk	Vlaardingen	Lezing 'De Zuiderzee als viswater en verkeersplein' en deelname congres Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis (IFMAF)
24-11	André van Holk	Leiden	Bezoek lezing Cemal Pulak over het scheepswrak van Uluburun (IFMAF)
25-11	Lenie Bolle, Remco van Diepen, André van Holk en Willy van der Most	Nieuw Land Lelystad	Congres 'Het zichtbaar maken van erfgoed' (SAMF)
26-11	María Virto	Conservatorium, Amsterdam	Kom je ook? 3
30-11	Medewerkers Nieuw Land	Nieuw Land Lelystad	Cursus Hostmanship
09, 10 en 15-12	María Virto en Willy van der Most	Rotterdam	Training Crossmediaal denken, Erfgoed Nederland
11-12	André van Holk	RUG Groningen	Ochtendvoorzitter en deelname GIA dag
16-12	Lenie Bolle, Remco van Diepen en André van Holk	Nieuw Land Lelystad	Congres 'De economische betekenis van ruraal erfgoed' (SAMF)
17-12	André van Holk	Amersfoort	Intervisie steunpunten Cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening (SAMF)

Nevenfuncties

- + Arjan Agema is bestuurslid van de VSC (Vereniging van samenwerkende centra en musea in wetenschap en techniek), de sectie PR & Marketing van de NMV, van de Stichting Batavia Promotie en van de stichting Prehistorische Nederzetting Flevoland. Verder neemt hij deel aan het Convent (de directeuren van het Nationaal Archief en de 11 Regionale Historische Centra), het Grote Attractieoverleg (Nieuw Land, Bataviastad, Bataviawerf, Aviodrome, Centreparcs, Walibi World, Orchideeënhoeve), het OPEN overleg (landelijk overleg met de directeuren Erfgoedhuizen) en als laatste het Platvorm Directeurenoverleg Lelystad.
- + María Virto Marcilla is bestuurslid van het Platform voor Culturele Marketing en Communicatie te Amsterdam.
- + Willy van der Most is bestuurslid van de Han Lammers Leerstoel, het International New Town Institute en Heemschut Flevoland.
- + André Geurts is bestuurslid van Genootschap Flevo.
- + Diana Oppelaar-van der Haar is bestuurslid van SNAAI (Sectie Nieuwe en Aankomende Archivarissen en Informatiespecialisten).

Bestuur

Het bestuur van Nieuw Land is in 2009 4 keer bijeen gekomen, te weten: op 4 maart, 22 april, 23 september en 9 december.

Samenstelling bestuur Nieuw Land:

L. Verbeek

M.C.B. Schonenberg

vacature

Drs. Ch. Leeuwe

V.E. de Ruiter
Mw. P.J. Terreehorst

Het bestuur van het Flevofonds is vorig jaar 3 keer bijeen gekomen, te weten: 26 mei, 13 augustus en 29 oktober.

Samenstelling bestuur Flevofonds:
Ing. J.W.A. van den Berg
Drs. J. van Gelder
Mw. drs. M.A.S. van Sprang-Kamstra
Mr. S.C. Trip
W. de Weerd

Medezeggenschap 2009

Ook in 2009 werd de formele medezeggenschap van het personeel uitgeoefend door de ondernemingsraad (OR). Deze bestaat uit drie gekozen personeelsleden. In oktober is afscheid genomen van André Geurts als voorzitter van de OR. Reglementair kwamen er in oktober twee zetels vrij, waarvoor verkiezingen werden voorbereid. Daar 2 kandidaten zich hebben aangemeld, hebben er geen verkiezingen plaatsgevonden.

Het convenant, dat de faciliteiten van de OR regelt, werd ongewijzigd met een jaar verlengd. In aanvulling daarop kon worden geregeld dat de secretaris over een nieuwe werkplek kon beschikken in het Studiecentrum van Nieuw Land. Mw. P. Coljee-Siswoko ondersteunde de medezeggenschap door middel van de verslaglegging van de OR- en overlegvergaderingen.

De actualisering van het Personeelsbeleidsplan, waarvoor de OR zich in 2007 en 2008 had ingezet, vorderde in 2009 slechts langzaam. Dit beraad was aan het eind van het verslagjaar nog niet afgerond.

In 2009 heeft de OR op een aantal data gesprekken gevoerd met medewerkers om er achter te komen wat er leeft bij het personeel. Deze gesprekken zijn gebundeld en aangeboden aan de bestuurder.

Op initiatief van de OR werd in 2009 een positief mondeling advies gegeven betreffende de heropbouw van de kantine die voorheen op het werkeiland Lelystad heeft gestaan.

In OR- en Overlegvergaderingen en in het informele overleg kwamen naast de al vermelde, ook nog de volgende onderwerpen aan bod: parkeerfaciliteiten voor bezoekers, Arbo-zaken, samenwerking aan de Lelystadse kust, kinderopvang in Nieuw Land, klimaatbeheersing, vervanging tijdens zwangerschap.

De OR heeft in 2009 een werkbezoek bij collegainstelling TRESOAR afgelegd. De OR kreeg een rondleiding en er is uitvoerig gesproken over het werk van de OR bij een gelijksoortige instelling.

In september 2009 is er een achterbanraadpleging gehouden in verband met de verkiezingen. In december is er met de achterban gesproken over het Personeelsbeleidsplan.

Tijdens een informeel overleg met oud-OR leden is in november afscheid genomen van André Geurts als voorzitter van de OR. Dit heeft plaatsgevonden in de Hermitage te Amsterdam.

De OR heeft in de volgende selectiecommissies gezeten:

André: medewerker Digitale informatie.

Imke: Relatiebeheerder/ Archivaris.

In 2009 hebben de OR-leden zich verder geschoold door aan enkele cursussen deel te nemen:

3 april 2009 – schrijven voor de achterban door Imke Bobeldijk

13 en 14 oktober basis cursus OR - door Elsbeth Groothedde.

OR vergaderingen vonden in 2009 plaats op:

29 januari, 3 maart, 26 maart, 23 april, 18 juni, 25 juni, 16 juli, 6 augustus, 16 september, 1 oktober, 15 oktober, 29 oktober, 3 december en 17 december.

Overlegvergaderingen van de OR en bestuurder vonden in 2009 plaats op:

26 februari, 3 maart, 20 maart, 28 mei, 22 juni, 17 september, 22 oktober, 27 oktober en 11 november.

Samenstelling van de OR per 31 december 2009:

Mevr. E.F. Groothedde, voorzitter

Dhr. J.R. de Groot, plaatsvervangend voorzitter

Mevr. I. Bobeldijk, secretaris

Lidmaatschappen

- + Bond Heemschut;
- + Vereniging van Science centra en Musea;
- + Landelijk Overleg Regionale Geschiedbeoefening van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur;
- + Nationale Contactcommissie Monumenten;
- + NWO Stichting Economische, Sociaal-culturele en Ruimtelijke Wetenschappen;
- + NWO Stichting Historische Wetenschappen;
- + Vereniging voor Lokale en Regionale Geschiedenis;
- + Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis;
- + BRAIN, Branchevereniging van Archieven in Nederland;
- + DEN, Digitaal Erfgoed Nederland;
- + Erfgoed Nederland;
- + Platform voor Culturele Marketing en Communicatie;
- + GenLias;
- + Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland (KVAN);
- + Landelijk Overleg Gecoördineerde Verwerving;
- + Landelijk Overleg Erfgoededucatie consultants;
- + Nederlandse Vereniging van Bibliothecarissen;
- + Nederlandse Museumvereniging;
- + Platform voor Museale Ontvangsten en Evenementen;
- + Nationaal Overleg Regionale Audiovisuele Archieven (NORAA);
- + Overleg van beheerders van een Provinciaal depot voor Bodemvondsten;
- + Vereniging 'De Historisch-Topografische Atlas';
- + Werkverband Gemeentelijke Archiefinspecteurs (WGA);
- + Wat Was Waar (voorheen De Woonomgeving).

Financieel Jaarverslag

Balans per 31 december 2009 (na resultaatbestemming)

	31 december 2009	31 december 2008
	€	€
Activa		
Materiele vaste activa	3.781.141	3.901.578
Financiële vaste activa	3.587.316	3.765.244
Vorderingen	606.466	343.241
Liquide Middelen	2.155.261	1.967.745
Totaal	10.130.184	9.977.808
Passiva		
Eigen vermogen	963.436	1.223.803
Voorzieningen	445.033	441.830
Langlopende schulden	7.833.824	7.526.954
Kortlopende schulden	887.891	785.221
Totaal	10.130.184	9.977.808

Exploitatierkening over 2009

	Exploitatie 2009	Begroting 2009	Exploitatie 2008
	€	€	€
Baten			
Bijdrage partners	2.683.186	2.669.371	2.632.121
Overige opbrengsten	228.225	305.777	150.439
Totaal	2.911.411	2.975.148	2.782.560
Lasten			
Personeelskosten	1.379.487	1.423.475	1.264.102
Afschrijving op materiele vaste activa	155.109	195.000	192.629
Huisvestingskosten	510.722	469.083	432.908
Kantoorkosten	134.499	136.168	120.092
Kosten wetenschappelijk onderzoeksfunctie	170.000	172.000	160.000
Promotiekosten	81.064	50.000	90.023
Algemene kosten	47.252	48.500	52.051
Kosten documentatie en collectie	51.991	70.000	43.322
Educatiekosten	24.769	25.000	20.846
Financieel resultaat	306.661	310.965	304.913
Totaal	2.861.554	2.900.191	2.680.886
Resultaat voor mutaties bestemmingsreserves en -fondsen	49.857	74.957	101.674
Mutaties bestemmingsreserves en -fondsen	-75.000	-75.000	-127.000
Resultaat na mutaties bestemmingsreserves en -fondsen	-25.143	-43	-25.326

Partners en subsidiegevers

Partners

Provincie Flevoland

Ministerie van OCW

Stichting Nieuw Land

Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders/Sociaal Historisch Centrum voor Flevoland

Gemeente Dronten

Gemeente Lelystad

Gemeente Urk

Gemeente Zeewolde

Waterschap Zuiderzeeland

Subsidiegevers

Metamorfoze, een initiatief van OCW, conserveerde de oudste collecties van Nieuw Land.

De Mondriaanstichting, steunde het project Flevolands Geheugen.

Senternovem ondersteunde het schrijven van een Informatiebeleidsplan en digitaliseringsplan.